Ազգ
Azg
armenian daily

13 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1998 ՈՒՐԲԱԹ # 212 (1716)

Նովոռոսիյսկը մաքրում են վրացի, հայ եւ չեչեն հանցագործներից

ԹԲԻԼԻՍԻ, 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Նովոռոսիյսկի ծովային նավահանգստի ներքին գործերի գծային բաժնի պետի սպանությամբ պատասխանեցին հանցագործները այս նավահանգստային քաղաքում սկսված գործողությանը ընդդեմ վրացի, հայ եւ չեչեն խմբավորումների, հաղորդում են վրացական աղբյուրները: Միլիցիայի գնդապետ Եվգենի Ֆեդորյակինին սպանել են թիկունքին հասցրած երկու հարվածով: Ինչպես ենթադրում են տեղի իրավապահ մարմինները, նավահանգիստը Նովոռոսիյսկի ղեկավարության եւ նրա հետ կապված մաֆիոզ կառույցների ընդհատակյա եկամուտների աղբյուր է:

Չեչենական «հեղինակությունները», ըստ Ռուսաստանի հատուկ ծառայությունների տվյալների, շահագրգռված են Նովոռոսիյսկի միջոցով Գրոզնու չհսկվող նավթի իրացմամբ: Վերջերս ձերբակալվել է Բաքու-Գրոզնի-Նովոռոսիյսկ նավթամուղի անվտանգության համար Չեչնիայի նախագահի լիազոր ներկայացուցիչ Սաիդ-Մահմեդ Մասուեւը: ՆԳՆ գործողությունը շարունակվում է: Ամեն ամիս Նովոռոսիյսկից առաքվում է 2,5 միլիոն տոննա նավթ ու նավթամթերք:

ՆԵՐՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Քաղաքական գնահատականը դատավճի՞ռ է

ՔԽ-ում բազեներ եւ աղավնիներ կան

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

«Մի շարք կազմակերպությունների քաղաքական գնահատականի եզրափակիչ մասում կա մի հատված, որտեղ նախորդ իշխանություններին տրվում են այնպիսի գնահատականներ, ինչպես հակազգային, հանցագործ, դա շատ նման է դատավճռի: ՔԽ անդամ որոշ կուսակցություններ նշում են, թե արդյոք նպատակահարմա՞ր է ամփոփ գնահատականում դատավճիռ հիշեցնող հատված ներառելը: Բայց հեղինակ կուսակցությունները պնդում են, որ տվյալ մասը պետք է լինի», հայտնեց ՔԽ գործադիր քարտուղար Հրանտ Խաչատրյանը երեկ տեղի ունեցած ճեպազրույցում: Նա վերահաստատեց մինչեւ նոյեմբերի 15-ը խորհրդի կողմից նախորդ իշխանությունների գործունեության գնահատականի ամփոփ նախագծի հրապարակման կանխատեսումը: Այս նիստում հանձնարարություն է տրվել ներքաղաքական հանձնախմբին ստեղծել խմբագրական խորհուրդ, որն էլ առանձին կուսակցությունների նախագծերից կձեւավորի ամփոփ գնահատականը: Միակ տարակարծությունը որակումների խստությունն է: Պատկերավոր ասած, ՔԽ-ում բազեներ եւ աղավնիներ կան: Բազեները միանշանակ են դատապարտել Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի իշխանությունը իբրեւ հակազգային եւ հանցագործ, իսկ աղավնիները կողմնակից են առանց անունները նշելու մեղմ եւ ընդհանուր որակումներ տալուն:

ՔԽ-ում երեկ միաձայն ընդունվել է Բաքվի համաժողովում ընդունված ՏՐԱՍԵԿԱ-ի համաձայնագրի վերաբերյալ եզրակացությունը, որին ՍԻՄ-ը միացել է հատուկ կարծիքով: Բացարձակ մեծամասնության համոզմամբ, Բաքվի համաձայնագիրը չի հակասում ՀՀ ԳԽ 1992 թ. օրենքի տառին, բայց հակասում է ոգուն: Նախագահին առաջարկվում է ուշադիր լինել եւ նման միջազգային համաձայնագրերի ստորագրման դեպքում անպայմանորեն մշակել հնարավոր վերապահումների տարբերակները: ՔԽ արտաքին հարաբերությունների հանձնախումբը շուտով կներկայացնի ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահների առաջարկների նոր փաթեթը, ի մասնավորի «ընդհանուր պետության» գաղափարը, որից հետո հարցը կմտնի ՔԽ նիստի օրակարգ:

Տես ➧ էջ 3

ԱՅՑ

Սենատոր Կարլ Լեւինն այսօր Երեւանում

Միօրյա այցով այսօր Հայաստան կժամանի Մ. Նահանգների Սենատի անդամ, զինված ծառայությունների հանձնաժողովի դեմոկրատ անդամներից Կարլ Լեւինը: Նա Երեւան է ժամանում գալով Կոսովոյից, Մոսկվայի վրայով, եւ Հայաստանից մեկնելու է Թուրքիա: Միօրյա կեցության ընթացքում սենատորին է սպասում խիստ ծանրաբեռնված օրակարգ, ներառյալ Գյումրի եւ Ախուրյանի սահմանագլուխ այցերը, տեսակցություններ պետական այրերի հետ:

Սենատոր Կարլ Լեւինը ծնվել է 1934 թ. Դետրոյթում: Շրջանավարտ է Հարվարդի համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետից: Մինչեւ 1964-ը իրավաբանություն է դասավանդել Միչիգանում, ուր այդ տարի ընտրվել է գլխավոր դատախազի օգնական եւ Միչիգանի քաղաքացիական իրավունքների հանձնաժողովի առաջին գլխավոր փաստաբան: 1969-ին հաղթել է Դետրոյթի քաղաքային խորհրդի ընտրություններում, 1973-ին դարձել նախագահ՝ շահելով ամենամեծ թվով քվեներ: 1978 թ. նոյեմբերին առաջին անգամ հաղթել է ԱՄՆ-ի Սենատի ընտրություններում: Երկրորդ անգամ վերընտրվել է 84-ին, ապա՝ 90-ին, իսկ ծառայության չորրորդ ժամկետը Սենատում սկսել է 1996-ից: Ամուսնացած է, ունի 3 դուստր:

«Ազնիվ», «ջանասեր եւ շիտակ», «հմուտ բանակցող եւ փոխզիջման հասնելու վարպետ». այսպիսի գովասանքի խոսքերով էին արձագանքել Միչիգանի օրաթերթերը ԱՄՆ-ի Սենատում Կարլ Լեւինի չորրորդ անգամ ընտրվելու կապակցությամբ: Օրինաստեղծ, իր սկզբունքը քաղաքականությունից գերադասող քաղաքական գործչի հեղինակությունը Լեւինը ձեռք է բերել ոչ միայն Միչիգանի քվեարկողների համակրանքի շնորհիվ, այլեւ ԱՄՆ-ի զույգ կուսակցությունների իր գործընկերների հարգանքի միջոցով:

Կարլ Լեւինն այժմ ավագ դեմոկրատ է Սենատի զինծառայությունների հանձնաժողովում, ուր վաստակել է ուժեղ ազգային պաշտպանության կողմնակցի համբավ: Լեւինը սենատորների շարքում թերեւս ամենաճանաչվածն է ԱՄՆ-ի կառավարությունն ավելի արդյունավետ եւ բարոյական դարձնելու իր ջանքերով: Նա հեղինակ է բազմաթիվ օրինագծերի, որոնցից հատկանշական են հարկատուների իրավունքների հուշակագիրը, դաշնային ծառայողների պաշտպանության օրենքը եւ այլն: Սենատորը համոզված է, որ ազգը ուժեղ եւ արդյունավետ պահելու համար անհրաժեշտ է ընդլայնել ամերիկացիների կրթական հնարավորությունները:

Կարլ Լեւինը մեծ ներդրում ունի Միչիգանի արդյունաբերող տնտեսությունն ուժեղացնելու եւ «Մեծ լճերի նահանգի» բնական գանձերը պահպանելու ոչ դյուրին գործում: Վաշինգտոնում նա այն հաստատակամներից է, ովքեր կոչ են անում համաշխարհային շուկաները բացել ամերիկյան ապրանքների համար: Իր առաջին ընտրությունից՝ 1978 թ.-ից առ այսօր Կարլ Լեւինը հաստատակամ պաշտպաններից է Կոնգրեսում Հայկական ցեղասպանության ճանաչման, հայամետ օրինագծերի: Գործնական, ջերմ հարաբերություններ ունի ՌԱԿ Ազգային համախմբման (Armenian National Alliance) հետ:

Արտգործնախարարի հնարավոր պաշտոնաթողության մասին լուրերը որեւէ հիմք չունեն

ԵՐԵՎԱՆ, 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Վերջերս լուրեր են պտտվում, թե ՀՀ արտաքին գործերի նախարար Վարդան Օսկանյանն իբր շուտով ազատվելու է իր զբաղեցրած պաշտոնից կամ հրաժարական է տալու, ինչի պատճառ են հանդիսացել արտաքին քաղաքականության բնագավառում վերջին շրջանում թույլ տրված մի քանի սխալներ եւ բացթողումներ: Որքանո՞վ են հիմնավորված լուրերը, այս հարցով Արմենպրեսի թղթակիցը դիմեց ՀՀ նախագահի մամուլի քարտուղար Վահե Գաբրիելյանին:

-Այդ լուրերը բացարձակապես ոչ մի հիմք չունեն, ամբողջովին հորինված են եւ նպատակ ունեն խեղաթյուրել իրականությունը, -պատասխանեց պրն Գաբրիելյանը: Վերջին շրջանում ՀՀ արտաքին քաղաքականության աշխուժացումը, տարածաշրջանային ծրագրերին եւ միջազգային կազմակերպություններում Հայաստանի աճող մասնակցությունը, ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման գործընթացում դրական տեղաշարժերի հավանականությունը, Հայաստանի նկատմամբ վստահության եւ տնտեսական հետաքրքրության աճն անուրանալի են՝ անկախ դրանք չտեսնելու տալ փորձող կամ վարկաբեկել ցանկացող անձանց ջանքերի»:

Այս մասին կարդալ նաեւ 3-րդ էջում:

Բյուջեով 100 մլն դրամ պակաս Մայր տաճարի շինարարությանը

1999 թ. պետբյուջեի նախագծով նախատեսված է մոտ 250 մլն դրամ տրամադրել Երեւանի Մայր տաճարի շինարարությանը, ինչը 100 մլն-ով պակաս է անցյալ տարվա բյուջեով տրամադրված գումարներից: Եվ սա այն դեպքում, երբ Հայաստանում քրիստոնեությունը որպես պետական կրոն ընդունելու 1700-ամյակին նվիրված այս տաճարի շինարարության ավարտի վերջին ժամկետին մնում է մոտ երկու տարի: Տեղեկացնենք, որ Մայր տաճարի նախագծով շինարարության ծախսերը նախատեսված են մոտ 10 մլն դոլար, որից 5 մլն-ի տրամադրումը ստանձնել է Մանուկյան ընտանիքը:

Մ. Գ.

ՆԱՏՕ-ի դիրքորոշումն անընդունելի է Ռուսաստանի համար

ՄՈՍԿՎԱ, 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Իր պատասխանատվության գոտուց դուրս եւ առանց ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի համաձայնության ՆԱՏՕ-ի ցանկացած ռազմական գործողություն Ռուսաստանը կգնահատի որպես «հարձակման գործողություն»: Այդ մասին այսօր ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի թղթակցին հայտարարեց Ռուսաստանի զինված ուժերի գլխավոր շտաբի պետի առաջին տեղակալ գեներալ-գնդապետ Վալերի Մանիլովը, մեկնաբանելով չորեքշաբթի օրը Էդինբուրգում (Շոտլանդիա) Հյուսիսատլանտյան համաժողովի 44-րդ նստաշրջանում արված հայտարարությունները առանց ՄԱԿ-ի կամ ԵԱՀԿ-ի բանաձեւերի ռազմական գործողություններ իրականացնելու ՆԱՏՕ-ի իրավունքի մասին, այդ թվում նաեւ նրա պատասխանատվության գոտու սահմաններից դուրս: Ռուսաստանի գլխավոր շտաբի ներկայացուցչի խոսքերով, «մայր ցամաքի անվտանգության խնդիրների լուծման նկատմամբ նման մոտեցումը մեզ համար անընդունելի է»: Վալերի Մանիլովն այն կարծիքին է, որ ՆԱՏՕ-ն լիազորություններ չունի գործողություններ ձեռնարկելու իր պատասխանատվության գոտուց դուրս: Այս դրույթը, ընդգծեց նա, ամրագրված է ՆԱՏՕ-ի Վաշինգտոնի պայմանագրի հինգերորդ գլխում:

Իրաքը պատրաստվում է դիմագրավելու ԱՄՆ-ի ռազմական հարվածները

ԱԲՈՒ ԴԱԲԻ, 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ԱՄՆ-ի հակաիրաքյան ռազմական նախապատրաստությունների առնչությամբ Բաղդադը միջոցներ է ձեռնարկում մայրաքաղաքը եւ նրա կարեւորագույն օբյեկտները օդային հարվածներից պաշտպանելու համար: Սադդամ Հուսեյնի շտաբից Իրաքի բանակի հրամանատարության ստացած հրահանգների համաձայն, մարտական պատրաստության են բերվում ռազմաօդային ուժերը եւ հակաօդային պաշտպանության զորքերը: Իրաքի կառավարությունը չորեքշաբթի օրը կայացած նիստում քննության է առել երկրի իրադրությունը եւ բարձր է գնահատել բնակչության «հայրենասիրական ոգին», որը վճռականորեն է տրամադրված «խափանելու ԱՄՆ-ի ագրեսիվ նկրտումները եւ վերջ դնելու անմարդկային շրջափակմանը»: Իրաքյան մամուլը բոլոր արաբներին՝ Ատլանտյան օվկիանոսից մինչեւ Պարսից ծոց, կոչ է անում «մերժել շրջափակումը, պատառոտել ստորացման ու կապիտուլյացիայի արձանագրությունները», «ոտքի կանգնել սեփական պատմության ու հավատի պաշտպանության համար»:

ՍԿԱՆԴԱԼ

Ներքաղաքական ճգնաժամ Թուրքիայում

Յըլմազի կառավարությունը հայտնվել է տապալման շեմին

ՀԱԿՈԲ ՉԱՔՐՅԱՆ

Թուրքական հեռուստատեսությունը շաբաթվա աշխատանքային օրերին առաջին ալիքով հեռարձակում է առավոտյան ինֆորմացիոն ծրագիրը: Այդ ծրագրով ներկայացվում են նախորդ օրվա կարեւորագույն իրադարձությունների համայնապատկերը, մամուլի տեսությունը նույն օրվա թերթերից, որոնցում արծարծվող խնդիրները համեմատվում են իրադարձությունների հետ եւ այդպիսով ճշգրտվում են Թուրքիայի համար առաջնահերթ նշանակություն ունեցող խնդիրներն ըստ հերթականության: Այլ կերպ ասած, հեռուստաէկրանին հստակեցվում է Թուրքիայի օրակարգը:

Երեկվա օրն այս [illegible] առումով բացառություն չէր: Սակայն թուրքական հեռուստատեսության վերոհիշյալ հաղորդումը, որը սկսվեց «Քաղաքական երկրաշարժ» ընդհանուր խորագրով, վերջին շրջանի համար իր տեսակի մեջ բացառիկ էր: Դրա բացառիկությունը Թուրքիայում մաֆիա-պետական իշխանություն սերտ կապի առումով նոր բացահայտումների եւ դրանց կառավարական աղետի վերածման մեջ էր:

Մաֆիա-պետական իշխանություն կապը թուրքական իրականության համար նոր երեւույթ չէր: Թուրքիայում հասարակության լայն շրջանակներն այդ մասին տեղեկացել էին շուրջ 2 տարի առաջ, Սուսուրլուքի ավտովթարից հետո: Սակայն, կառավարության անդամների հայտնվելն այդ կապի մեջ եւ դրա բացահայտումը հեռուստաէկրանով, միանգամայն նոր էր: Ինչպես հայտնի է, մի քանի ամիս առաջ թուրքական մաֆիայի կնքահայր Ալաատթին Չաքըջին ձերբակալվել էր Ֆրանսիայում: Նա թուրք պետական եւ քաղաքական գործիչների հետ բազմաթիվ հեռախոսազրույցներ է ունեցել: Նրա հետ շուրջ 1,5 ժամյա հեռախոսազրույց էր ունեցել նաեւ Յըլմազի կառավարության պետնախարար Էյուփ Աշըքը: Հեռախոսազրույցի բացահայտումը ձայներիզով, հանգեցրել էր Աշըքի հրաժարականին: Քանի որ վերջինս «Մայր հայրենիք» կուսակցության մեջ համարվում էր Յըլմազի մերձավորը, ուստի եւ մաֆիայի հետ կապի մեջ սկսել էր մեղադրվել նաեւ Յըլմազը:

Տես ➧ էջ 3

digitised by A.R.A.R.@

Գիտաժողո՞վ, թե՞ շոու-ներկայացում

Կառավարությունը համոզեց, գիտնականները՝ անխնա քննադատեցին, իսկ որտե՞ղ էին կայացած գործարարները

Ենթավերնագիր դարձած այս հարցի պատասխանը միանշանակ մեկն է՝ այդպիսիք Հայաստանում պարզապես չկան, կամ եթե կան, ապա նրանց մեկ ձեռքի մատների վրա կարելի է հաշվել: Այսպիսին էր երեկ ՀՅԴ Գերագույն մարմնի կազմակերպած գիտաժողովից ստացած առաջին տպավորությունը: «ՀՀ տնտեսությունը եւ ձեռնարկատիրության արդի խնդիրները» թեմայով այս գիտաժողովը, որի հեռուստատեսային գովազդը մի քանի օր շարունակ մասնակցության էր հրավիրում ՀՀ գործարարներին ու ձեռներեցներին, ենթադրվում էր, որ առաջին հերթին հենց նրանց համար էլ նախատեսված է, քանի որ գործարարներն ու ձեռնարկատերերն են ամեն օր հանդիպում տնտեսության խոչ ու խութերին, եւ ապա նոր՝ կառավարության ներկայացուցիչների ու գիտական ներուժի համար: Մինչդեռ, երբ քառորդով դատարկ դահլիճում մասերի վրա հաշված գործարարներն ու ձեռնարկության տնօրենները մի քանի ելույթից հետո հորանջելով դուրս եկան, իսկ գիտաժողովի վերջում, առանց այն էլ դատարկ դահլիճում մնացել էին ընդամենը մի քանի տասնյակ մարդ, այդ թվում՝ գիտնականներ, մի քանի ակտիվ ուսանողներ եւ գիտաժողովից առավելագույն տեղեկատվություն ստանալու ակնկալիքը չկորցրած լրագրողներ:

Կառավարության «համարձակ բարեփոխիչն» ու նրան ուղղված նետերը

Գիտաժողովի սկզբում ՀՀ կառավարության տնտեսական քաղաքականության հիմնադրույթները մեկնաբանեց ՀՀ տնտեսական եւ կառուցվածքային բարեփոխումների նախարար Վահրամ Ավանեսյանը: Եղավ այն, ինչ ենթադրվում էր՝ «համարձակ բարեփոխիչ» անվամբ կնքված երիտասարդ Վ. Ավանեսյանի ելույթը հակազդեցություն եւ անհամաձայնության ալիք բարձրացրեց միջին տարիքից բարձր գիտնականներով համալրված դահլիճում: Մանավանդ որ, նախարարի կողմից ՀՀ տնտեսության մակրոտնտեսական զարգացումն ապահովող տնտեսական ցուցանիշների գիտական եւ տնտեսագիտական տերմինաբանությամբ հարուստ մեկնաբանություններում բավականին շատ էին վիճելի հարցերը: Հավերժ քննադատության առարկա դարձած անցած սեփականաշնորհման միշտ բացասական գնահատականը Վ. Ավանեսյանը հիմնավորեց չորս հիմնական խնդիրների հակասությամբ: Դրանք են. արդյունավետ սեփականատիրոջ գտնելը, սոցիալական արդարության պահպանումը, պետբյուջեի մուտքերի ապահովումն ու սեփականաշնորհման արագությունը: Այս չորս սկզբունքները, ըստ նախարարի, «առանձին-առանձին հակասում են միմյանց»: Պետք է փորձել համակողմանի գնահատել սեփականաշնորհման արդյունքները եւ ոչ թե՝ միանշանակ լավ կամ վատ (ավելի շուտ՝ միանշանակ վատ): Վ. Ավանեսյանին տնտեսագետների հետ չհապաղեց հարց տալ նաեւ ՀՀ նախագահի խորհրդական Վահան Հովհաննիսյանը, որի գնահատմամբ անցյալ սեփականաշնորհման ժամանակ ձեռնարկությունները վաճառվել են իրենց արժեքից 24 անգամ էժան, ինչին Վ. Ավանեսյանը համաձայնեց: Կառավարության կողմից ձեռնարկությունների գնահատման կարգի սխալ լինելը, թերեւս նրա կողմից միակ ինքնաքննադատությունն էր:

«Հրաշալի մակրոտնտեսական ցուցանիշներ, իսկ ռեալ տնտեսությունը՝ զրո»

ՀՅԴ գիտաժողովում որպես ձեռնարկատերերի միակ պաշտպանի եւ, թերեւս, ներկայացուցչի, պարտականությունը Ձեռնարկատերերի միության նախագահ, ԱԺ պատգամավոր Հերմինե Նաղդալյանի վրա էր դրված: Այսպիսին էին տիկին Նաղդալյանի ամենաասուր ձեւակերպումները՝ «Հայաստանում արտաքին ներդրումներ մենք չենք ունենա այնքան ժամանակ, քանի դեռ չենք ունենա ներքին ներդրումներ», «սոցիալ-տնտեսական համակարգը չի կարող երկու երես ունենալ՝ հրեշավոր երես իր քաղաքացիների համար եւ հաճելի դեմք դրսի մարդկանց համար» կամ «արդյունաբերության նախարարությունը այս երկրում կարծես թե սկսել է գոյություն ունենալ 97 թ.-ից հետո»: Իսկ ելույթի մեխը հետեւյալն էր՝ «Հրաշալի մակրոտնտեսական ցուցանիշներ ունենք, բայց ռեալ տնտեսությունը զրո է»:

Գիտաժողովում ՀՀ տարբեր գիտական հաստատությունների գիտնականների ելույթներն անցյալ եւ նաեւ՝ ներկա իշխանությունների տնտեսական քայքայիչ քաղաքականության անխնա քննադատությունն էին, դրանք ավելի շատ ունեին սոցիալական շեշտվածություն եւ Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական ներկա վիճակից բխող տխուր երանգներ: Եվ քանի որ գիտաժողովը տեղի էր ունենում ԵՊՀ դահլիճում, մի պահ տպավորություն ստեղծվեց, թե ներկաները լսում են քաղաքատնտեսության դասախոսությունների շարք: Չնայած դրա հետ մեկտեղ եղան նաեւ առավել թարմ շնչով ելույթներ (օրինակ՝ Տնտեսագիտական հետազոտությունների ինստիտուտից Կարեն Աղոնցի եւ Երեւանի ժողտնտեսության ինստիտուտի ռեկտոր Գրիգոր Կիրակոսյանի ելույթները), որոնց մեջ, նույնպես, ցավոք, բացակայում էին կոնկրետ առաջարկությունները:

ՀՅԴ-ն հանդես է գալիս ՀՀ տնտեսության զարգացման այլընտրանքային ծրագրով

Գիտաժողովից հայտնի դարձավ, որ ՀՅԴ ԳՄ-ն մշակել է ՀՀ տնտեսական զարգացման իր պլատֆորմը, որի գլխավոր հեղինակ, ԱՄՆ Հարավային Կալիֆոռնիայի Ռադլընդս համալսարանի պրոֆ. Թաթուլ Մանասերյանը, գիտաժողովի վերջում «Ազգին» հայտնեց, որ ՀՀ կառավարության ծրագրին (որը բավականին խոցելի տեղեր ունի) օգնելու համար կազմվել է այլընտրանքային ծրագիր: Վերջինիս էական տարբերությունը կառավարության ծրագրից այն է, որ ունի թե պրակտիկ, թե տեսական, եւ թե գիտական հիմնավորվածություն: Հենց այդ նպատակով էլ գիտաժողովին հրավիրվել են երեք շրջանակներից՝ գիտական մտքի սերուցքը, կառավարական շրջանակները, գործարարներ, քանի որ գիտնականները պաշտպանում են գիտական թեզեր, որոնց հաղորդակից չէ կառավարությունը, կառավարությունը մշակում է տնտեսական ծրագիր, որը չի բավարարում գործարար շրջանակներին, գործարար շրջանակները ակնկալում են արդյունքներ, որոնք կախված են ոչ միայն իրենցից: Իսկ ի՞նչ էին ակնկալում գիտաժողովի կազմակերպիչները, խորհուրդ ենք տալիս պատասխանը փնտրել վերնագրում:

ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒԼՈՅԱՆ

Վիգենականությունը շարունակում է մարտնչել

Դեռեւս 1994 թ. «Ազգ» օրաթերթում լույս տեսած «Մարտնչող վիգենականությունը» վերնագրով հոդվածը շարունակում է մնալ արդիական: Երեւի արդիական էլ կմնա մինչեւ...

Իսկ մինչ այդ երեկ, ԱԺ ավանդական բրիֆինգի ժամանակ Վիգեն Խաչատրյանը շարունակեց... մարտնչել, այսինքն բարբառել, անգամ դատողություններ անել իրեն չվերաբերող, իր չիմացած բաների մասին՝ ռամկավարության, ազատականության, ՌԱԿ, ՀՌԱԿ, սփյուռքի միասնության, նախագահ Ռ. Քոչարյանի ազգային քաղաքականության եւ այլն: Չենք ուզում, բոլորովին անիմաստ է նրան խորհուրդներ տալ բարբաջելու միայն իր իմացած բաների մասին՝ խուլություն, քծնանք, խարդավանք, դավաճանություն, դեղավաճառություն եւ նման բաներ: Նա կարող է դրանցով զբաղվել, բայց դրանց մասին խոսել՝ չի՞ կարող:

Բայց կուզենայինք բրիֆինգին ներկա գտնվողներին վերհիշեցնել մի քանի փաստ.

- 1991 թ. Վ. Խաչատրյանն այն ժամանակվա վարչակարգի ջանքերով ներս է մտցվել Հայաստանի Ռամկավար Ազատական կուսակցության շարքերը, որպես օտար մարմին:
- ՀՌԱԿ-ի ներսում որպես օտար մարմին գործելուց հետո, 1994 թ. որպես այդպիսին արտաքսվել է կուսակցության շարքերից:
- Նույն թվականին, զուգահեռաբար, այս անգամ ՌԱԿ-ի շարքերից արտաքսվել է Վ. Խաչատրյանի մենտոր ու մեկենաս Գր. Գրիգորյանը, Լոս Անջելեսից:
- Արտաքսվելով ՀՌԱԿ շարքերից, Վ. Խաչատրյանը, այնուամենայնիվ, հասցրել է գողանալ կուսակցության անունը, եւ այն ժամանակվա վարչակարգի օգնությամբ հափշտակած գողոնն առ այսօր պահում է իր մոտ:
- Որպես օտար մարմին նա ոչ մի առնչություն չի կարող ունենալ ՌԱԿ թե ՀՌԱԿ ներքին, ներընտանեկան գործերի, անգամ վեճերի՝ տարակարծությունների հետ:
- Առավելագույնը, որ նա կարող է անել՝ սպասելն է, մինչեւ որ Հայաստանում մի որեւիցե վարչակարգ նրան մատով կանչի իր մոտ՝ շարունակելու վիգենականությունը:

Ռ. Ա.

Առաջարկ՝ ըստ պահանջարկի

Հաշվի առնելով նոր (հին ընդդիմության մնացորդներին գումարված) ընդդիմության տարբեր հատվածների ռազմավարական, մարտավարական եւ գաղափարախոսական նույնականությունը, Եգորյան, Շահնազարյան, Վիգեն Խաչատրյան «տրոյի» թիկունքը կազմող կուսակցություններին առաջարկում ենք միավորվել ՀՀՇ-ի հետ «Ռոբերտ Քոչարյանի ոչ լեգիտիմության համազգային շարժում» նախընտրական միավորման մեջ: Նման միավորման ստեղծումը մեկընդմիշտ կլուծի նախագահի «ոչ լեգիտիմության» աստիճանի որոշման գերխնդիրը, քանզի վերջինիս ստացած քվեների թիվն առաջիկա ընտրություններում լավագույնս ի հայտ կբերի սույն մտասեւեռումը հալած յուղի կամ գոնե չհալած պանրի տեղ ընդունող ՀՀ քաղաքացիների թիվը: Թե չէ, ԱԺ ամբիոնից ձանալարերի բնականոն գործունեությունը վտանգող ահասարսուռ հայտարարություններով այս «անօրեն, իշխանությունը բռնազավթած» իշխանություններին խոսք չես հասկացնի:

Միավորման համար ավելի հարմար անվանումներ էլ կարելի է առաջարկել. «ՀՀ նախագահին հայհոյողների միություն», «Հալածված առաքյալների նախընտրական ասոցիացիա», «Հայաստանի անհուսալի մեկուսացման ջատագովների ընկերակցություն», «Պատերազմի կանխարգելման միաբանություն» եւ այլն: Տարբերակները շատ են՝ մեկը մեկից հրապուրիչ: Վատ չէր լինի, եթե ջանքերի առավելագույն համախմբման (համակարգման) համար հիշյալ կուսակցություններից ձեւավորվեր «իշխանամետ ուժերի եւ գործիչների հայտարարությունների դասական կարգով վիճարկման» քաղաքական կամ ապաքաղաքական (արհեստավարժ իրավաբաններից կազմված) խորհուրդ՝ ի սարսափ երբեմնի իշխանավորների աչքի վերեւը հոնք փնտրող բոլոր դավադիր պետական եւ քաղաքական այրերի: Չէ՞ որ Հայաստանի տարածքում յուրաքանչյուր ճանճի բզզոցը վերահսկող նենգամիտ իշխանություններից ամեն ինչ սպասելի է...

Լ. Պ.

Աղբավայրերը զբաղեցնում են 250 հեկտար եւ անմխիթար վիճակում են

ԵՐԵՎԱՆ, 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Այսօր հանրապետությունում 250 հեկտար տարածք են զբաղեցնում աղբյուսները (աղբավայրերը), որոնց թիվը հասնում է 60-ի: Երեւանում դրանք գրավում են 60 հեկտար, Վանաձորում 18, Գյումրիում 10, Արմավիրում 8, Էջմիածնում 7, Հրազդանում 6 հեկտար: Համարյա բոլոր աղբյուսները, որոնք գտնվում են բնակավայրերից 2-18 կմ հեռավորության վրա, կառուցվել են առանց պլանավորման եւ չեն համապատասխանում պահանջվող նորմերին ու միջավայրին:

Այս փաստերը արձանագրվել են ՀՀ բնապահպանության նախարարության շրջակա միջավայրի պահպանության ազգային գործողությունների ծրագրի կոորդինացման գրասենյակում: Ուսումնասիրությունները պարզել են, որ աղբավայրերում չեն գործում վնասազերծման համակարգեր, նույնիսկ հատուկ վնասազերծում պահանջող բժշկական թափոնների մշակումն անցկացվում է առանց նախազգուշական միջոցների կիրառման: Շատ տեղերում չկան անհրաժեշտ մեքենաներ թափոնների մշակման ու բնահողով ծածկելու համար: Պատշաճ պայմաններ չկան նաեւ սպասարկող անձնակազմի համար: Անգամ Երեւանի աղբյուսում բանվորները զրկված են լողանալու եւ սնվելու հարմարություններից:

Աբովյան քաղաքի մոտակա լանջին գտնվող, պատնեշից զուրկ բացօթյա աղբյուսից հոսող կեղտաջրերը անարգել լցվում են Կոտայքի ոռոգման ջրանցքը: Նույն վիճակն է տիրում նաեւ Գավառի կենցաղային եւ արդյունաբերական թափոնների համար աղբավայրում, որտեղից անձրեւաջրերը, միախառնվելով գրունտային ջրերին, թափվում են Սեւանա լիճ:

Ինչպես մեր թղթակցին հայտնեցին գրասենյակում, մշակվել է ազգային բնապահպանական գործողությունների պլան, որում հատուկ տեղ է հատկացված կենցաղային եւ արդյունաբերական թափոնների հավաքման, տեղափոխման ու վնասազերծման, աղբյուսները արդի պահանջներին համապատասխանեցնելու խնդիրներին:

Tacis BSC

Եվրամիության TACIS ծրագրի շրջանակներում գործող **Business Support Center** կազմակերպությունը նախաձեռնում է սեմինար-պարապմունքների շարք հետեւյալ թեմաներով

ԻՆՉՊԵ՞Ս ԳՐԱՆՑԵԼ ՁԵՐ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆԸ
Ձեռնարկատիրությամբ զբաղվող սուբյեկտների կազմակերպական-իրավական ձեւերը, գրանցման եւ վերագրանցման գործընթացն ու պահանջվող փաստաթղթերը՝ ըստ 1999 թ. հունվարից գործող նոր քաղաքացիական օրենսգրքի, ձեռնարկությունների վրա կիրառվող հարկերն ու հարկային արտոնությունները:
Նոյեմբերի 17-19-ը, ժամը 16:00-18:00, վարձը՝ 7.500 դրամ

ՀԱՇՎԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ ՍԿՍՆԱԿ ՁԵՌՆԵՐԵՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Հաշվապահական հաշվառման հիմնադրույթները, հաշվետվությունների հիմնական ձեւերը եւ նրանցում առկա ինֆորմացիայի օգտագործումը, ձեռնարկատիրական գործունեության վրա կիրառվող հիմնական հարկատեսակները:
Նոյեմբերի 23-26-ը, ժամը 15:30-18:00, վարձը՝ 9.500 դրամ:

ԻՆՉՊԵ՞Ս ԿԱԶՄԵԼ ԲԻԶՆԵՍ ՊԼԱՆ
Բիզնեսի պլանավորման կարեւորությունը, բիզնես պլանի կիրառման ոլորտները եւ մշակման սկզբունքները:
Նոյեմբերի 30-ից դեկտեմբերի 4-ը, ժամը 15:00-18:00, վարձը՝ 12.500 դրամ:

Յուրաքանչյուր խմբում կընդգրկվեն առաջին 15 գրանցվողները:
Մասնակիցներին կտրվեն համապատասխան վկայականներ:
Գրանցման համար դիմել BSC-ի գրասենյակ՝
Մոսկովյան 24, բն. 2, հեռ. 528279, 528654, 561064, 151934, 7182

BSC-ն ձեռներեցներին տրամադրում է անհատական խորհրդատվություն, պատրաստում է միջազգային չափանիշներին համապատասխանող բիզնես ծրագրեր, ինչպես նաեւ ծառայություններ է մատուցում առեւտրի խթանման եւ միջազգային մարկետինգի ասպարեզում:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության Է տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրեն
ՀՐԱՅՐ ՋՕՐԵԱՆ / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայություն /562941
Apple Macintosh
համակարգչային շարվածքը «Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նյութերը չեն գրախոսվում ու չեն վերադարձվում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

Ընթացիկ

«Քաղաքական կետաձկները կենտրոնացել են խոշոր հարցերի վրա, բայց սատանան մանրուքների մեջ է», ասաց «Բարեփոխումներ» պատգամավորական խմբի նախագահ Արմեն Մարտիրոսյանը հինգշաբթի ԱԺ ավանդական ճեպազրույցներին։ Երեկվա հարցերի հարցը ԱԺՄ-ին ուղղվեց ՀՀՇ մամուլի կողմից. այն միտքը, որ ժողովրդավարության համար ավելի վտանգավոր եւ հասարակությանը հիասթափեցնող այլ բան չկա, քան երբ ժողովրդավարության մասին խոսում են վարկաբեկված մարդիկ. «Հայաստանը գտնվում է կես ճշմարտությունների պայքարում, եւ այդ կես ճշմարտություններն ավելի են հիասթափեցվեցին։ Այսօր մենք գործում ենք մի իշխանության հետ, որը պահպանելու եւ վայելելու է նախորդ ռեժիմի պտուղները»։

«Բարեփոխումները» քաղաքականացվում է

Ինքնալուծարումից նորընտիր երկու պատգամավորների շնորհիվ կառավարության աշխատակազմին բյուջեով հատկացված է 998,9 մլն դրամ, նախագահի աշխատակազմին՝ 806,7, իսկ ԱԺ-ին ընդամենը 1 մլրդ 0,9 մլն դրամ։ Արմեն Մարտիրոսյանն անկեղծ էր՝ ես չեմ հասկանում նման համամասնությունները. մեկ վարչապետի եւ մեկ նախագահի սպասարկելու համար պետք չեն

ՃԵՊԱԶՐՈՒՅՑՆԵՐ

Վազգեն Մանուկյանը կդառնա՞ արտգործնախարար

Կես ճշմարտությունների վտանգավոր ճանապարհը

այն արդեն մեկ շաբաթից ավելի պտտվում է քաղաքական շրջանակներում։ Վազգեն Մանուկյանին Ռոբերտ Քոչարյանն առաջարկել է ստանձնել արտգործնախարարի պաշտոնը, եւ բանակցություններն ավարտվում են բարենպաստ ելքով։ Շավարշ Քոչարյանը, որը ներկայացնում էր ԱԺՄ-ն այս ճեպազրույցին, չմանրամասնեց հարցը՝ բավարարվելով «կարող եմ ասել՝ հիմնավոր չէ» համառոտ արձագանքով։ Նկատենք նաեւ, որ միացյալ ընտրական օրենսգրքի շուրջ համախմբված կուսակցությունների արմատական ներկայացուցիչները վերջերս փաստում են, թե ԱԺՄ-ն այն կուսակցությունն է, որն իրերի որոշակի դասավորության դեպքում կլքի իրենց նախնական դաշինքը։ Սկզբնապատճառը թերեւս այն էր, որ ԱԺՄ-ն չստորագրեց 11 կուսակցությունների դիմումը, այլ ընտրական օրենսգրքի վերաբերյալ իր սկզբունքները հրապարակեց առանձին, ինչպես նաեւ Դավիթ Վարդանյանի՝ իբրեւ ՀՀ նախագահին կից վերահսկողական ծառայության ղեկավարի գործոնը։

Բացի այս, Շավարշ Քոչարյանը չհապաղեց հրապարակել իրենց գնահատականն ընդդիմության առաջին շարքերում այսօր հայտնված այն կուսակցություններին, որոնք հրապարակավ բողոքում են քաղաքական հետապնդումներից, համատարած բարոյալքումից եւ հանցագործություններից. «Քաղաքական գրեթե բոլոր ուժերը մեղսակից են այս ռեժիմի ստեղծմանը կամ պահպանմանը», ընդգծեց Շավարշ Քոչարյանը՝ մասնավորելով, թե ՀՀՇ ներկայացուցիչը (իմա՝ Բաբկեն Արարքցյանը) իրավունք չունի խորհրդարանական ամբիոնից հայտարարելու, թե 90 թ.-ից մինչ 98-ի փետրվարը ժողովրդավարություն է եղել։ Ոչ, համոզված է ԱԺՄ-ն, այդպես չի եղել, եւ անընդունելի է այս ռեժիմի ստեղծմանը մասնակցած կուսակցությունների նման դիրքորոշումը։ Շավարշ Քոչարյանն ընդգծեց նաեւ

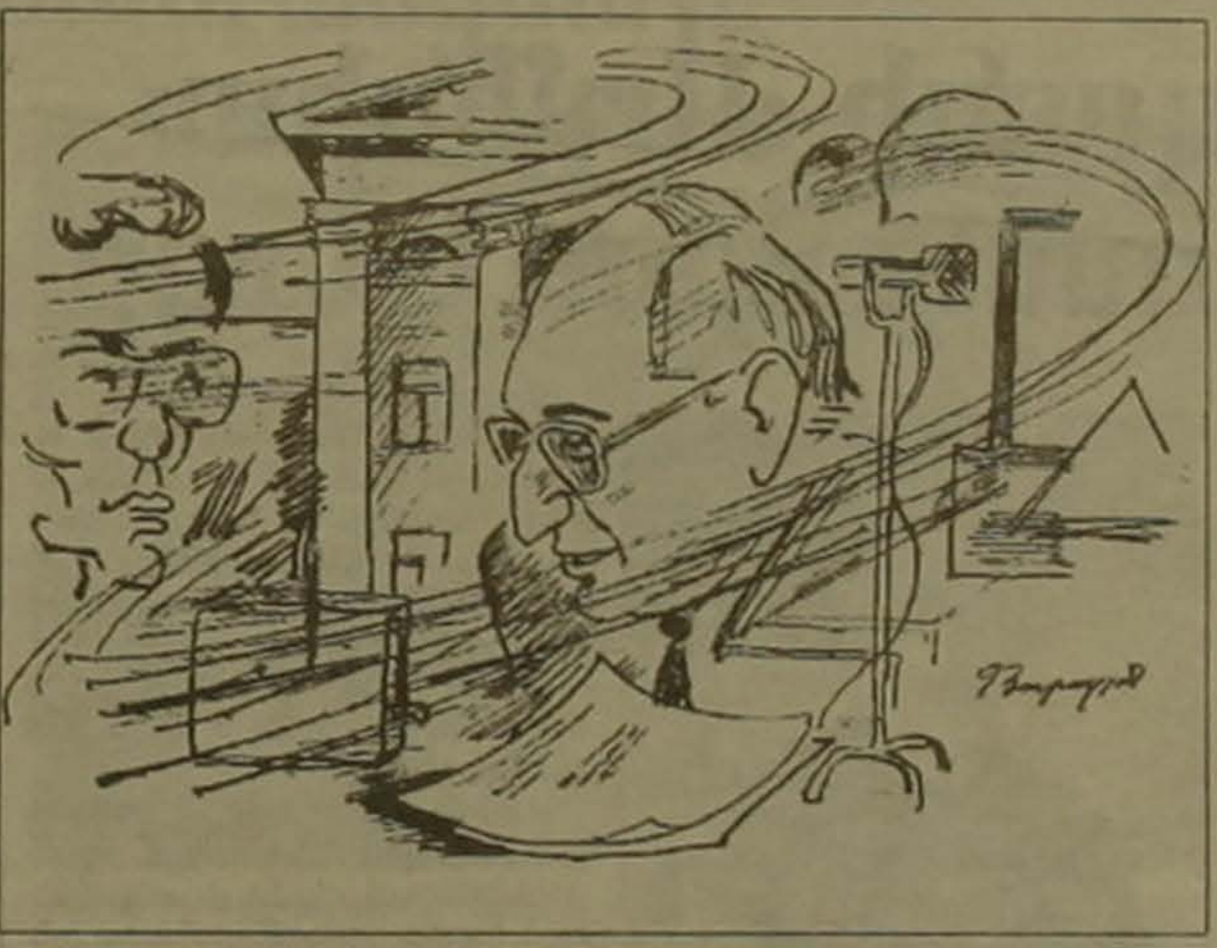

նում ժողովրդին»։ Շավարշ Քոչարյանը համոզված էր, որ շարժման սկզբից մինչ այս պահը ավտորիտար համակարգին ընդդիմախոս միայն երկու կուսակցություններ են մնացել՝ ԱԺՄ-ն եւ կոմկուսը, ընդ որում՝ կոմկուսն ինքը հակված է ավտորիտարիզմի, բայց իր համակարգով, իսկ ԱԺՄ-ն միշտ գտնվել է ժողովրդավարական արժեքների պաշտպանության դիրքերում։

Այսօր ԱԺՄ-ի համար ծանր վիճակ է, խոստովանեց Շ. Քոչարյանը, որովհետեւ համոզված լինելով, թե Ռոբերտ Քոչարյանը լեգիտիմ նախագահ չէ, նա չի կարող արմատական դիրքորոշում գրավել, քանզի իր ետեւում չունի ժողովրդի աջակցությունը։ Այդ աջակցությունը 98 թ. մարտին ստացավ Կարեն Դեմիրճյանը։ Այնուհանդերձ, Շավարշ Քոչարյանը հոռետեսորեն գնահատեց նոր իշխանության հետագա գործունեությունը. «Եթե ընտրություններից հետո կար սպասելիք, թե ինչ-որ բան կփոխվի, քաղաքական ուժերի մեջ ավելի քիչ, հասարակության մեջ շատ ավելի, այսօր դրանք տապալ-

բարեհաջող խուսափած «Բարեփոխումներ» պատգամավորական խումբը ԱԺ-ում աստիճանաբար գրավում է հավասարակշռող կենտրոնի թափուր տեղը։ Արմեն Մարտիրոսյանը նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի հետ իրենց հանդիպումը համարեց ընդդիմադիր բնույթի, որի ընթացքում իրենք դժգոհություն են արտահայտել ԱԺ-նախագահի հարաբերությունների բնույթից։ «Բարեփոխումները» քննադատական դիրք է որդեգրել նաեւ կառավարության հանդեպ։ Այսպես, «Բարեփոխումներն» առայժմ հրաժարվել է հանդիպել վարչապետ Արմեն Դարբինյանի հետ բյուջեի քվեարկության արդյունքները կանխորոշելու առումով։ Իրենք կառավարությանը կներկայացնեն վիճելի հարցադրումները, եւ պատասխանից է կախված արձագանքը։ Արմեն Մարտիրոսյանը լրջորեն անդրադարձավ 1998 թ. պետբյուջեի նախագծին՝ բացահայտելով նրա խոցելի կողմերը. ա) ուռճացված են պետական ապարատի ծախսերը, հատկապես գործադիր իշխանության տիրույթում։ Այսպես

այսքան մեծ ծախսեր։ Նա արդարացի համարեց «Երկրապահ» պատգամավոր Անդրանիկ Մանուկյանի այն պնդումը, ըստ որի՝ եթե նախարարներն ավելի քիչ խորհրդականներ, օգնականներ եւ քարտուղարուհիներ ունենային, ապա բյուջետային գումարներն արդյունավետ կտնտեսվեին։ բ) Եկամուտների հատվածում կառավարությունը սխալ քաղաքականություն է վարում՝ գնալով ամենահեշտ ճանապարհով։ Նրանք հարկային եկամուտների հիմնական մասն ակնկալում են ստանալ ԱԱՀ-ից եւ մաքսատուրքերից՝ չպատճառաբանված նվազեցնելով եկամտահարկից եւ գույքահարկից ակնկալվող բյուջետային մուտքերը։ Արմեն Մարտիրոսյանը պնդեց, որ կառավարությունը պետք է քաղաքական հայտարարություն կատարի, որի համաձայն՝ եկամուտների հայտարարագրումը պետք է պարտադիր լինի Հայաստանում։ Եկամտահարկը տնտեսական հարց չէ, մասամբ նաեւ գույքահարկը։ Դրանք քաղաքական խնդիրներ են, որոնք վկայում են, թե Հայաստանում կա մի որոշակի շերտ, որը թաքցնում է իր իրական եկամուտները եւ տնօրինած գույքը։ Ա. Մարտիրոսյանն անհիմն համարեց ֆինէկոնոմնախարար Էդ. Սանդոյանի հակափաստարկը, թե Հայաստանում չկա համապատասխան տեխնիկական, համակարգչային ներուժ եկամուտների հայտարարագրում եւ գույքագրում իրականացնելու համար։ «Նախարարություններում շարիկ գլորելու փոխարեն թող հայտարարագրում կատարեն»։ Իսկ ԱԱՀ-ից այդքան մեծ մուտքեր ակնկալելն ուղղակի հարվածում է մանր եւ միջին ձեռնարկատիրությանը, ինչպես նաեւ խոշոր արդյունաբերական ձեռնարկություններին, որոնք խեղդվում են շրջանառու միջոցների պակասից։

Այսպիսով, խորհրդարանում ձեւավորվում է նոր ընդդիմություն եւ նոր «դիմություն»։

Ն. ԳԻԼԲԱՐՅԱՆ

ՔԱՂԽՈՐՀՈՒՐԴ

Քաղաքական գնահատականը դատավճի՞ռ է

Սկիզբը էջ 1

Ընտրական օրենսգիրքը հաջորդ կարեւորագույն խնդիրն է, որին ՔԽ-ն փորձում է մասնակցել առավելագույնս։ ԱԺ-ից դուրս գտնվող ՔԽ անդամ կուսակցություններն առանձին հանդիպում են «Երկրապահի» եւ միասնական տարբերակի հեղինակների հետ՝ ներկայացնելով իրենց դիրքորոշումները։

Էլեկտրաէներգիայի սակագների մասին եզրակացությունից հետո ՔԽ սոցիալ-տնտեսական հարցերի հանձնախումբը ներկայացրել է ՀՀ «Խնայբանկում» քաղաքացիների ավանդների փոխհատուցման նախագիծ, ըստ որի՝ ՀՀ կառավարությունը պարտավոր է վերահաշվարկել եւ ներքին պետական պարտք ճանաչել մինչեւ 1991 թ. հունվարի 1-ը ԽՍՀՄ «Խնայբանկում» ներդրված ավանդները։ Հետայսու մշակել այն սկզբունքները եւ ժամանակացույցը, որով կսկսվի այդ եւ 1991-ից հետո գոյացած ավանդների փոխհատուցումը։ ՔԽ-ն հաստատակամ է, նրանք կառավարությանն առաջարկում են ավանդների փոխհատուցումը սկսել ամենաուշը 2000 թ.-ից՝ նշելով, թե յուրաքանչյուր տարի ավանդատուներին վճարվելիք գումարները պետք է կազմեն բյուջեի եկամտային մասի 5 տոկոսը։ Կառավարությունը պետք է սահմանի վճարման առաջնահերթություն ունեցող բնակչության խմբերը։ Բացի զուտ դրամական փոխհատուցումից՝ առաջարկվում է ավանդատուներին տրամադրել սեփականաշնորհվող ձեռնարկություններում փայատեր դառնալու իրավունք։ Այս նախագծի մշակմանը, ընդգծեց Հ. Խաչատրյանը, փութեռանդ մասնակցել են «Երկրապահը», ՍԻՄ-ը եւ ԳիԱրՔՄի-ն։ Եթե կառավարությունը համաձայնի, ՔԽ-ն պատրաստ է առավել առարկայացնել վերահաշվարկի եւ փոխհատուցման սկզբունքների իր պատկերացումները։

Եթե արդարանում ես, ուրեմն՝ մեղավոր ես

«ՔԽ-ն իրեն մեղավոր չի ճանաչում», խորհրդավոր ժպիտով ասաց Հրանտ Խաչատրյանը՝ բացատրելով, թե ինչու հանրապետության նախագահի հետ իր հանդիպումը դեռեւս չի կայացել։ ՔԽ-ն եւ նրա գործադիր քարտուղարը սպասում են Ռոբերտ Քոչարյանի առաջարկին, քանզի եթե ինքդ ես փորձում արդարանալ, ուրեմն՝ մեղավոր ես։ Այնուհանդերձ, ՔԽ-ն որոշակի զարգացումների դեպքում պատրաստ է հասուն քննարկել իշխանության տարբեր մարմինների հետ իր հարաբերությունների բնույթը։ Երեկ խորհուրդը վերահաստատել է էլեկտրաէներգիայի սակագնի վերաբերյալ իր եզրակացությունը, ըստ որի՝ էլեկտրաէներգիայի 1 կվտ ինքնարժեքը էներգետիկայի հանձնաժողովի եւ կառավարության կողմից ճիշտ չի հաշվարկվում, այստեղից էլ՝ սակագնի չհիմնավորված բարձրացումը։ Հրանտ Խաչատրյանը դարձյալ ընդգծեց, որ գործադիր իշխանությունները պետք է բացահայտեն 1992-93 թթ. էներգակիրների ներմուծման ընթացքում տեղի ունեցած օրինախախտումները, որոնք էլ պատճառ են դարձել էներգետիկ համակարգում ստեղծված անբարվոք վիճակին։ Մեր կողմից հիշեցնենք, որ երեքշաբթի ԱԺ պատգամավոր Արշակ Սադոյանը նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանին առաջարկեց անձամբ վերահսկել «Դվին» կոնցեռնի եւ «Թուրբրեյդի» անցյալ գործունեությունը։ ՔԽ-ն պատրաստ է հիմնավորելու իր ճշմարտությունը։ Սակագներից հետո, կուսակցական կազմակերպություններից բաղկացած այս քաղաքական խորհուրդը շարունակում է եզրակացություններ տալ գործադիր իշխանության ենթակա ոլորտների վերաբերյալ, զորօրինակ՝ ավանդների փոխհատուցումը, սեփականաշնորհման ընթացքում ավանդատուներին պետական արժեթղթերի հատկացումը։

ՔԽ նիստերին շարունակում է չմասնակցել ԻՄ-ը, ինչպես նաեւ վերջնականապես կողմնորոշված ՀՀՇ-ն։ «Շամիրամը» ներկա էր երեկվա նիստին եւ պնդել է քաղաքական գնահատականի նախագծից բացառել «հակազգային, հանցագործ», տիպի որակումները, ինչպես նաեւ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի անունը։

Ներքաղաքական ճգնաժամ Թուրքիայում

Սկիզբը էջ 1

Ահա նոյեմբերի 10-ին թուրքական ոստիկանությունը ձերբակալում է թուրք գործարար Քորքմազ Յիղիթին։ Դրան է հետեւում մի տեսաժապավենի հեռարձակումը Յիղիթի սեփական հեռուստակայանից։ Յիղիթը մաֆիոզ կառույցների հետ ըստ երեւույթին գործակցում էր, տեսաժապավենում գաղտնիքներ բացահայտելիս, նշում է, թե որոշ քաղաքական գործիչներ իրեն խրախուսել են «Թյուրքբանկի» գործարքի մեջ մտնելու համար։ Նա այդ գործիչների շարքում տալիս է վարչապետ Մեսութ Յըլմազի եւ տնտեսության գծով պետնախարար Գյունեշ Թաների անունները։

Նոյեմբերի 11-ին Մեսութ Յըլմազը, մասնակցելով թուրքական հեռուստատեսության մասնավոր կայաններից մեկի ծրագրին, ուղիղ եթերում Յիղիթի ամբաստանությունները բնութագրում է իր անձի նկատմամբ դավադրության դրսեւորում։ Բայց եւ այնպես, նա ընդունում է, որ «Թյուրքբանկի» աճուրդի հարցով մի քանի հանդիպումներ է ունեցել Յիղիթի հետ։ Հաղորդավարի այն հարցին, թե չե՞ք պատրաստվում հրաժարական տալ, նա պատասխանում է. «Թեեւ հրաժարականը ժողովրդավարական կարգ է, բայց դա սխալ դեպքում կծառայի մաֆիայի շահերին, այդ իսկ պատճառով հրաժարական չեմ տալիս»։

Թուրքական թերթերը նոյեմբերի 12-ի համարներում անմիջապես արձագանքում են, դրանցից «Միլլիեթը»՝ «Յըլմազը ծանր կացության մեջ», «Հյուրրիյեթը»՝ «Ժողովրդահանրապետական կուսակցությունը տապալվում է», «Ռադիկալը»՝ «Կառավարություն, որը մի տեսաժապավենի կյանք ունի», «Ենի Յուզըլը»՝ «Կառավարության վախճանը» խորագրերով։ Այդ ընթացքում ընդդիմադիր «Առաքինություն» կուսակցության նախագահ Ռեջաի Քութանը երկրում Մեջլիսի վաղաժամկետ ընտրությունների պահանջով ընդգծում է Յըլմազի եւ Թաների գործը Բարձրագույն դատական խորհուրդ ներկայացնելու անհրաժեշտությունը։ «Ճշմարիտ ուղի» կուսակցության նախագահ Թանսու Չիլլերը Յըլմազին մեղադրում է զբաղեցրած պաշտոնի նկատմամբ դավաճանության մեջ եւ գտնում է, որ նա բացի քաղաքական պատասխանատվությունից պետք է կրի նաեւ քրեական պատասխանատվություն։ Ինչ վերաբերում է Ժողովրդահանրապետական կուսակցության նախագահ Դենիզ Բայքալին, ապա նա նոյեմբերի 12-ին Մեջլիսում իմփիչմենթի հարց է բարձրացնում։ Փաստորեն Բայքալը դրանով միանում է Քութանին եւ Չիլլերին, որոնք այդ հարցը արդեն բարձրացրել էին։

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ Յըլմազի կառավարության մաս կազմող 3 կուսակցությունները Մեջլիսում տեղերի քանակով մեծամասնություն չեն կազմում եւ կառավարությունը փաստորեն գործում է Ժողովրդահանրապետական կուսակցության աջակցությամբ, իմփիչմենթի հարցի բարձրացումը Բայքալի կողմից ակնհայտորեն կանխորոշում է դրա ճակատագիրը։ Այլ կերպ ասած Յըլմազի կառավարության տապալումը Թուրքիայում անխուսափելի է դառնում։ Ավելին, նրա կառավարության մասը կազմող Ժողովրդավարական Թուրքիա կուսակցությունը կոալիցիայի կազմից դուրս գալու հարց է քննարկում։ Իսկ կուսակցության նախագահ Հյուսամեթթին Ջինդորուքը միանշանակ հայտարարում է. «Կառավարությունը գործնականում սպառվել է»։ Այսպիսով՝ Յըլմազի կառավարությունն անխուսափելիորեն կանգնում է ոչ միայն տապալման, այլեւ մինչեւ տապալումը՝ նաեւ փլուզման փաստի առջեւ։

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

150-ամյակ

Մկրտիչ Փորթուգալյանի «Արմենիա» պարբերականը եւ հայկական հարցը

19-րդ դարի վերջին եւ 20-րդ դարի սկզբին հայ հասարակական-քաղաքական մտքի պատմության մեջ Մկրտիչ Փորթուգալյանը (1848-1921) յուրահատուկ տեղ ունի: Նա ապրել ու գործել է այնպիսի բեկումնային ժամանակաշրջանում, երբ հայ ժողովուրդը թեւակոխում էր ազգային, սոցիալական եւ մշակութա-լուսավորչական կյանքի մի նոր պատմաշրջան, երբ հայոց ազգային ոգին բուռն վերելք էր ապրում իրենով պայմանավորելով հայ հասարակական մտքի, հրապարակախոսության, մամուլի, գրականության, արվեստի, ողջ մտավոր գործունեության բոլոր բնագավառների ուղղությունները ու առանձնահատկությունները: 1877-78 թթ. ռուս-թուրքական պատերազմից եւ Բեռլինի կոնգրեսից հետո արմատականորեն փոխվել էին ինչպես Ռուսաստանի, Թուրքիայի, միջազգային դիվանագիտության, այնպես էլ նրանց հետ սերտորեն կապված հայերի ազգային կացության հիմնահարցերը: Հայ ժողովուրդը թեւակոխել էր ազգային-ազատագրական շարժումների հերոսական, բայց միաժամանակ ողբերգական շրջանը: Հայկական հարցի լուծման ուղիների որոնումները եւ նրանց համար պայքարն առանձնահատուկ բովանդակություն եւ իմաստ էին տվել հայ հասարակական մտքի ուղղությունների, քաղաքական հոսանքների, կազմակերպությունների ու կուսակցությունների դիրքավորմանն ու ծրագրերին: Հայոց դատը դարձել էր ժողովրդի կյանքի ու պայքարի էությունը, մտել հզոր տերությունների դիվանագիտական խաղերի ոլորտը: Դեռ պատանեկան տարիներից Փորթուգալյանը դառնում է հայ քաղաքական-հասարակական անվանի գործիչներ Մ. Խրիմյանի, Գ. Օտյանի, Ն. Վարժապետյանի համախոհն ու գործընկերը: Հայերի ազատագրական պայքարին մասնակցելու համար բազմիցս հալածվում է թուրքական կառավարության կողմից, բանտարկվում է: Ազատվելով բանտից նա խմբագրում է Կոստանդնուպոլսում հրատարակվող «Ասիա» թերթը, որում տպագրված հոդվածներում ներկայացնում է թուրքական իշխանությունների բռնությունները հայերի նկատմամբ: Հայ մտավորականներին կոչ է անում լուսավորություն տարածել Արեւմտյան Հայաստանում:

1877-78 թթ. ռուս-թուրքական պատերազմի եւ Բեռլինի կոնգրեսի օրերին շրջագայելով Հայաստանի եւ Անդրկովկասի հայաշատ վայրերում, Փորթուգալյանն աշխատակցում էր «Մշակ», «Մասիս» եւ այլ թերթերին, ժողովրդին զինված պայքարի կոչ է անում թուրքական բռնապետության դեմ: Փորթուգալյանն առանձնապես լայն գործունեություն է ծավալում Վանում, որն ազգային-ազատագրական պայքարի Հայկական հարցի պաշտպանության խոշոր կենտրոն էր: Նա սերտ կապեր է հաստատում Խրիմյան Հայրիկի, Վանի ռուսական փոխհյուպատոս Կ. Կամսարականի, Գ. Արծրունու, Րաֆֆու հետ, դառնում է Վասպուրականում ազատագրական շարժման կազմակերպիչներից:

1881 թ. Կամսարականի օգնությամբ Փորթուգալյանը Վանում հիմնում է «Հայրենասիրաց ընկերությունը», ծրագրում հայերին լուսավորել, կրթել, նախապատրաստել, ինչպես ինքն էր ասում, ապագա ահեղ գոտեմարտերին: 1885 թ. Փորթուգալյանն անցնում է Փարիզ, որտեղ նույն տարվա օգոստոսին հիմնում է «Արմենիա» պարբերականը, միաժամանակ նրա նախաձեռնությամբ ստեղծվում է Եվրոպայի հայկական գաղութների հանձնախումբ՝ «Հայրենասիրաց ընկերություն հայոց Եվրոպա», որի կենտրոնը Լոնդոնն էր: Ընկերության հիմնական խնդիրն էր եվրոպական մամուլի միջոցով վերարծարծել հայկական հարցը: Փորթուգալյանն առաջադրում է բուլղարացիների օրինակով նախապատրաստել հայ ժողովրդի ազատագրական զինված պայքարը, դաշնակցել Թուրքիայի լծի տակ գտնվող հույն, ասորի, քուրդ, եզդի եւ այլ ժողովուրդների հետ: Նա մեծ ջանք է գործադրում Արեւմտյան Հայաստանում ստեղծելու «Արմենիայի» գաղափարակիցների կազմակերպություն «Հայ հայրենասիրական ընկերություն» անունով: Միջոցներ է ձեռնարկում թերթը տարածելու Կովկասում:

Ռամկավար կուսակցության ականավոր գործիչ Արտակ Դարբինյանն իր հուշերում գրել է, որ «Արմենական կուսակցության պաշտոնական սկզբնավորությունը կհասնի ազգային մեծանուն գործիչ Մկրտիչ Փորթուգալյանի Վանեն մեկնելեն եւ Մարսելի մեջ հաստատվելեն եւ «Արմենիա» թերթին հրատարակութենեն հետո» (1885): «Արմենիան» որակելով որպես այդ հեղափոխական անդրանիկ թերթը, Ա. Դարբինյանը նշել է, որ «այն կըլլար թուրք բռնապետության դեմ ըմբոստացող դասակարգային բողոքի ձայնը»: Արմենական կուսակցության կենտրոնը Վանն էր, ուր գտնվում էին Փորթուգալյանի նախկին աշակերտներ Մ. Ավետիսյանը (Թերզիբաշյան), Մ. Նաթանյանը, Դ. Ասլանյանը, Գ. Նաթանյանը, Հ. Ագրիպասյանը, Գ. Բոզիկյանը, Մ. Եկարյանը եւ ուրիշներ: Նրանց ջանքերով հիմնադրվում է գաղտնի կազմակերպություն եւ «Արմենիա» թերթի անունով կոչվում է Արմենական կուսակցություն: Կուսակցությունն իր մասնաճյուղերն ուներ Պարսկաստանում, Ամերիկայում, Կովկասում: Կուսակցությունն իր նպատակն էր համարում «Հեղափոխությամբ հայ ժողովրդի համար իրավունք ձեռք բերել ինքզինքն ազատորեն կառավարվելու»: «Արմենիա» թերթի հրատարակման մասին հայտարարության մեջ տրվում էին նրա նպատակն ու ուղղությունները: Թերթի առաջին իսկ համարներում տպագրած իր հոդվածներում Փորթուգալյանն ընդգծում էր հայ ժողովրդի քաղաքական անկախության խնդիրը: «Անտարակույս, գրում էր թերթը, մի ժողովրդի նյութապես եւ մտավորապես առաջադիմության գլխավոր պայմաններեն մին է անկախությունը: Քաղաքական անկախություն չունեցող ստրուկ ժողովուրդները կրնան անչափ միայն առաջ երթալ, որքան որ թույլ տա իրենց վրա տիրապետող բռնավորը»: Ցույց տալով հայկական հարցի եվրոպական տերությունների դիրքորոշման շահադիտական նպատակները, Փորթուգալյանը գրում էր, որ նրանք կհետաքրքրվեն հայերի հարցով եւ կօժանդակեն նրանց հարցի լուծմանը միայն այն ժամանակ, երբ դա թելադրեն իրենց շահերը, հետեւաբար ժամանակն է թողնել այն հույսը, թե եվրոպական դիպլոմատիան՝ դրդված միայն արդարասիրության զգացումներով, որեւիցե բան կանի Հայաստանի համար»: Փորթուգալյանն ընդգծում էր, որ Եվրոպան միայն այն ժամանակ որեւէ բան կանի, երբ տեսնի, որ Հայաստանը ոտքի է կանգնել, ապստամբել է, որ պատերազմող ուժ է ներկայացնում»:

Երբ հայկական խնդիրը մի հենակետ ունեցավ եվրոպական միջազգային մի դաշնագրի մեջ, այդ եղավ Ռուսիայի շնորհիվ: Բեռլինի վեհաժողովի մեջ Անգլիայի ներկայացուցիչներն անդամալուծեցին մինչեւ անգամ Ռուսիայի մեզ ըրած այդ շնորհը, որ ավելի գործնական եւ ավելի արդյունավետ պիտի լինէր»: «Արեւելքի զավակներ, կոչ է անում Փորթուգալյանը, մի խաբվեք անդադար ձեր ուշ դարձնելով դեպի Արեւմուտք... Մի խաբվեք, ազատություն եւ հայրենիք չեն տրվի ձեզ մինչեւ որ դուք պատրաստ չլինեք անոնց համար զոհվելու... Ազատությունը մանանայի պես մի ուտելիք չէ, որ երկնքեն վար թափի եւ մենք վայելենք զայն առանց աշխատանքի, առանց ճիգ թափելու... Պետք է համոզվենք, թե ազատությունն այնչափ սրբազան մի բան է եւ թանկագին, որ կարժե նաեւ մեր արյան գինը, այս պետք է ընդունվի մեր քաղաքական դավանանքի մեջ եւ այդ հավատքով զորացած պետք է գործենք»:

«Միության մեջ է մեր զորությունը», հայտնում էր Փորթուգալյանը: 1886 թ. փետրվարի 25-ի համարում «Արմենիան» տպագրում է իր թղթակցի հոդվածը, որում ասված էր. «Միանանք իրարու եւ գործենք միությամբ, հարատեւությամբ ու հաստատամտությամբ մեր հայրենիքի ազատության համար, եւ թող մեծ տերությունները եւս տեսնեն, թե մենք արդարեւ արժանի ենք ազատ ու անկախ մի վիճակ ունենալու, թե մենք պատրաստ ենք մինչեւ անգամ մեր կյանքը զոհ բերելու հայրենիքի ազատության համար»: «Արմենիան» տպագրում է այդ ոգով մի շարք բանաստեղծություններ, այդ թվում նաեւ Փորթուգալյանի գրչին պատկանող:

Քննարկելով հայկական հարցի լուծման շատ ուղղություններ, Փորթուգալյանը գտնում էր, որ հույսը չպետք է կտրել Ռուսաստանից, համոզմունք է հայտնում, որ Ռուսիան ոչ միայն Հայաստանի պաշտպան կհանդիսանա, այլեւ մեծ հույս կներշնչի, թե այսուհետեւ պիտի ունենանք մի զորավոր թիկունք, ամեն անգամ որ պիտի զգանք մեր ձայնը բարձրացնելու, մեր մարդկային եւ ազգային անբռնաբարելի իրավունքների բռնաբարման դեմ»: «Արմենիան» ձգտում էր ազատ մամուլի հնարավորություններն օգտագործել բացահայտելու ճշմարտությունը Հայաստանի մասին, հասարակական կարծիք ստեղծելու Եվրոպայում եւ նրա միջոցով ճնշում գործադրելու միջազգային դիվանագիտության վրա, սանձահարելու թուրքական սուլթանի վայրագությունները: Փորթուգալյանը գտնում էր, որ «Մեր գլխավոր գործը պիտի լինի հայրենիքի ազատության գաղափարը տարածել ժողովրդի մեջ, առաջնորդել ա[illegible] ուրիշ ճանապարհով, դեպի այդ նպատակը: Այդ բոլորը, գրում էր Փորթուգալյանը, կարող են կատարել «Արմենիան» եւ «Արմենիայի» բաժանորդները»:

1891 թ. Փորթուգալյանը Մարսելում հրատարակում է նմուշներ իր ոտանավորներից, որոնցից մի քանիսը տպագրվել էին «Արմենիայի» էջերում եւ հայերին հայրենասիրության ու միասնության էին կոչում՝ «Միությունը զորություն է» նշանաբանով:

«Արմենիան», տարածվելով մի շարք հայկական շրջանակներում, ջերմ արձագանք է գտնում հայ հայրենասերների մեջ: Թերթի ընթերցող Համբարձում Առաքելյանը 1886 թ. Թավրիզից գրում էր. «Ծնվել է մի ազատ լրագիր. նա պիտի լինի ազատ, իրենց ստրուկ եղբայրների ազատության մասին հոգացող հայերի օրգանը: Նա միակ հայ լրագիրն է, որ պիտի կարողանա ազատությամբ պաշտպանել, արծարծել հայկական հարցը, այն հարցը, որ ստեղծեցին Ներսեսի եւ Խրիմյանի պես մեծ հայրենասերները եւ որը, սակայն, նոցա հաջորդները կամենում են մոխրի տակ թաղել»:

«Արմենիան» իր էջերում մեծ տեղ հատկացնելով եվրոպական պառլամենտներում, մամուլի օրգաններում հայոց հարցին առնչվող խնդիրներին, զուսպ եւ սթափ վերաբերմունք ուներ եվրոպական դիվանագետների հայտարարությունների նկատմամբ: Փորթուգալյանը նշում էր, որ անգլիական պառլամենտում հայերի օգտին խոսողները անձնական մոտեցումներ եւ զգացումներ ունեցողներ են, մինչդեռ Թուրքիայի պաշտպանության դիրքերից խոսողները բուն բրիտանական կառավարության տնօրեններն են: Սրանից ելնելով, Փորթուգալյանը հանգում էր այն եզրակացությանը, որ փրկությունը ազգի սեփական պաշտպանությունը կազմակերպելու մեջ է, որ Բեռլինի կոնգրեսի դասերը սովորեցնում են Հայկական հարցի քաղաքական լուծումը նախ եւ առաջ տեսնել ժողովրդի ազատագրական պայքարով, իր իրավունքները նվաճելու մեջ: «Հերիք հուսանք, գրում էր Փորթուգալյանը «Արմենիայում», թե մենք կարող ենք մեր արտասուքների մեջ խեղդել մեր բռնավոր թշնամին: Այդ արտասուքի ծովի մեջ նա կլողանա եւ կզվարճանա միայն»: «Արմենիայի» հրատարակության 20-ամյակի կապակցությամբ Փորթուգալյանի զինակիցներից Մ. Նաթանյանը գրում էր, որ «Արմենիայի» հրատարակությունը «բովանդակ հայության արձագանքն էր-փոխադարձ միջնորդը հանդիսացավ: Ազատության ու անկախության գաղափարը, որը մինչ այն օրը սրտերու խորը ծածկված մնացած էր, «Արմենիային» հետ սկսավ գործնական հողի վրա բուսնիլ»:

Փորթուգալյանի «Արմենիա» թերթը երկար կյանք ունեցավ, լույս տեսավ մինչեւ 1923 թ., սակայն առավել մեծ էր նրա դերը իր հրատարակության առաջին շրջանում, երբ մեծապես նպաստեց հայ ժողովրդի ինքնաճանաչման բուռն վերելքին, նրա ազգային ազատագրական պայքարի կողմնորոշմանը, հայ երիտասարդների դաստիարակությանը, հայ դատի համաշխարհային ճանաչմանը: Պատմական այդ դերը շատ կողմերով ուսանելի է նաեւ Հայկական հարցի լուծման համար մերօրյա պայքարում:

ԳԵՎՈՐԳ ՂԱՐԻԲՋԱՆՅԱՆ
ակադեմիկոս

ՇՎԵՅՑԱՐԻԱ

Պրոֆ. Լյուիսը խոսում է թուրքական հանրապետության հիմնադրման մասին

Անցյալ հուլիսին Լոզան քաղաքի ղեկավարությունը մերժել էր Լոզանի պայմանագրի 75-ամյակը հանդիսավորապես նշելու թուրք կառավարության առաջարկը, պատճառաբանելով, թե քաղաքի քրդական եւ հայկական համայնքները բողոքի ցույց կկազմակերպեն այդ առթիվ: Եվ իրոք, քրդերին որոշ ժամանակ անց թույլ էր տրվել հավաք կազմակերպելու այդ պայմանագրի դեմ: Սա «երկրորդ ապտակի» դերն էր կատարել: Թուրքերը կրկնակի վիրավորվել էին, քանի որ բավական չէր իրենց մերժել էին, հիմա էլ քրդերին էին իրավունք տվել արտահայտվելու պայմանագրի դեմ:

Թուրքական լուրջ ճնշումների ներքո, այնուամենայնիվ, Շվեյցարիայի կառավարությունը վերանայելով իր դիրքորոշումը եւ չցանկանալով վտանգի ենթարկել իր առեւտրական կապերը Թուրքիայի հետ, թույլատրեց թուրք գիտնականների եվրոպական ասոցիացիային Լոզանում հոկտեմբերի 16-17-ին անցկացնել իր կոնֆերանսը:

Կոնֆերանսը ղեկավարում էր թուրքական խորհրդարանի նախագահ Հիքմեթ Չեթինը եւ Շվեյցարիայում Թուրքիայի դեսպան Թաներ Բայտոկը: Ակադեմիական կոնֆերանսի քողի ներքո թուրքերը դարձյալ ի մի հավաքեցին մի շարք կասկածելի հեղինակության տեր անձնավորությունների, որոնք պրոֆ. Բեռնար Լյուիսի եւ Հիթ Լոուրիի նման նվագում են միեւնույն թուրքահաճո «դուդուկը»:

Հետաքրքիր էր կոնֆերանսի անվանումը. «Թուրքիայի Հանրապետությունն իր առաջին դարում. 1923-2023»: Սա, ինձ թվում է, հիմար փորձ է հարյուր տարեկան դարձնելու Թուրքիային, որն ընդամենը 75 տարեկան է: Միեւնույն օրինաչափությամբ կարելի էր կոնֆերանսն անվանել «Թուրքիան իր առաջին հազարամյակում 1923-2923»:

Առավել հետաքրքիր էր, որ շվեյցարական իշխանությունները, կոնֆերանսի անցկացումը թույլատրելով, նամակ էին ղրկել ասոցիացիային հիշեցնելու, որ շվեյցարական օրենքով արգելվում է ցեղասպանության ամեն կարգի ժխտում կամ նսեմացում:

Այդուհանդերձ, շվեյցարական «Կուրիեր» թերթի հոկտեմբերի 16-ի հաղորդագրության համաձայն, «ոստիկանության պետ Բեռնար Մետրոն ներկաների մեջ նկատել է Ամերիկայի քաղաքացի Բեռնար Լյուիսին, որին կասկածում են Հայկական ցեղասպանությունը ժխտելու մեջ»: Մեկ ուրիշ թերթ՝ «Տրիբուն դը Ժնեւ» իր հոկտեմբերի 17-ի համարում նույնպես անդրադառնալով կոնֆերանսին, գրում է «Հայկական ցեղասպանությունը ժխտելու հետեւանքով վիճահարույց հեղինակություն վայելող պատմաբանի» մասին, մեջբերելով վերոհիշյալ ոստիկանապետի խոսքերը, որ «եթե այդ պատմաբանի խոսքերը հակասեն մեր երկրի օրենքներին, մենք նրան դատական իշխանություններին կհանձնենք»:

Դժբախտաբար, իմ ձեռքում չունեմ պրոֆ. Լյուիսի արտասանած ճառի սղագրությունը: Նա պետք է խոսեր «Ժամանակակից Թուրքիայի առաջացման, Լոզանի պայմանագրի եւ թուրքական հանրապետության հիմնադրման մասին»:

Պրոֆ. Լյուիսը մի քանի տարի առաջ Ֆրանսիայում արդեն մի անգամ կորցրել է դատը՝ «Մոնդի» հարցազրույցում ժխտած լինելով Հայկական ցեղասպանությունը: Դրանից հետո Թուրքիայի նախագահը նրան պարգեւատրել է Աթաթուրքի մեդալով եւ մեծ գումարով: Եթե նա անզգուշաբար ռեւիզիոնիստական ակնարկներ է արել Հայկական ցեղասպանության վերաբերյալ Լոզանում, ապա օրենքը խախտելու համար անպայման կկանգնի շվեյցարական դատարանի առաջ:

ՀԱՐՈՒԹ ՍԱՍՈՒՆՅԱՆ
«Կալիֆորնիա կուրիեր» թերթի խմբագիր
Հատուկ «Ազգ»-ի համար

digitised by A.R.A.R.@

ԱՖՂԱՆՍՏԱՆ

«Արաբ-աֆղանները» վերածվեցին բումերանգների

Վերջին շրջանում ԱՄՆ-«Թալիբան» փոխհարաբերություններում ակնհայտ սրման միտում է նկատվում, ինչը թերեւս պետք է պատճառաբանել այն բանով, որ վերջինս հրաժարվում է Սաուդյան Արաբիայի նախկին քաղաքացի Օսամե բեն Լադենին, որին Վաշինգտոնը մեղադրում է Տանզանիայում եւ Քենիայում ԱՄՆ դեսպանատների դեմ կատարված ահաբեկչությունները կազմակերպելու մեջ, հանձնել ԱՄՆ-ին: Նոյեմբերի 9-ին թալիբների գերագույն դատարանի նախագահը հայտարարեց, որ եթե ԱՄՆ-ը մինչեւ նոյեմբերի 20-ը հիշյալ ահաբեկչական գործողություններում բեն Լադենի մասնակցությունը հաստատող փաստաթղթեր եւ ապացույցներ չներկայացնի, «Թալիբանի» գերագույն դատարանը Լադենին կարդարացնի: Վաշինգտոնն անմիջապես մերժեց այդ առաջարկությունը: Պետքարտուղարության խոսնակ Ջեյմս Ռուբինն ընդգծեց նաեւ, որ Վաշինգտոնը Լադենին հանձնելու պաշտոնական պահանջ չի ներկայացնելու թալիբներին, քանզի նրանց չի ճանաչում որպես Աֆղանստանի իշխանության: Նշենք, որ թեեւ ոչ պաշտոնական, բայց եւ այնպես Վաշինգտոնը Լադենի հանձնումը պահանջել եւ մերժվել էր: Այնուհանդերձ, թալիբների ներկայացուցիչը հոկտեմբերին Վաշինգտոնում հանդիպեց պետքարտուղարության որոշ պաշտոնյաների հետ, որոնց ընթացքում ամենայն հավանականությամբ քննարկվել է Լադենի հարցը:

Ըստ երեւույթին հոկտեմբերի 25-ին «Թալիբանի» առաջնորդ մոլլա Մոհամմեդ Օմարի արձակած հրամանը, որի համաձայն սկսվեց Օսամե բեն Լադենի գործի ուսումնասիրությունը, վերոհիշյալ բանակցությունների արդյունք էր, քանզի թալիբների առաջնորդի այդ քայլը զգալի նահանջ էր նախկին դիրքորոշման համեմատությամբ: Մանավանդ, եթե հաշվի առնենք նաեւ այն, որ մոլլա Օմարը խոստանում էր անգամ, թե պատրաստ է պատժել Լադենին եթե վերջինիս վերագրվող մեղադրանքները ապացուցվեն: Եվ այստեղից ստեղծվեց տպավորություն, թե թալիբները էր Ռիադի եւ Իսլամաբադի ճնշումների ներքո համաձայնել են լիովին վնասազերծել Լադենին՝ չհանձնելով ԱՄՆ-ի դատին, ինչը հակասում է թալիբների կրոնական սկզբունքներին: Սակայն, ըստ երեւույթին, Վաշինգտոնին չգոհացրեց թալիբների նման դիրքորոշումը: Նշվածի վկայությունը կարող էր հանդիսանալ այն, որ նոյեմբերի 3-ին ԱՄՆ դատական իշխանության կողմից մեղադրական ակտ է ներկայացվել Օսամե բեն Լադենի եւ նրա զինված ուժերի հրամանատար Մուհամմեդ Աթեֆի նկատմամբ: Միաժամանակ ԱՄՆ պետքարտուղարությունը հայտարարեց, որ ովքեր կօգնեն Լադենի ձերբակալմանը կամ դրան նպաստող եւ ներկայացված մեղադրանքները ապացուցող տեղեկություն կհայտնեն, կպարգեւատրվեն 5 մլն դոլարով:

Թալիբների գերագույն դատարանի նախագահը ԱՄՆ պետքարտուղարության հիշյալ քայլը գնահատեց իբրեւ Վաշինգտոնի անճարակության ապացույց Լադենին վերագրվող հանցագործությունները հաստատելու հարցում: Նա, ի դեպ, ընդգծել է, որ մինչեւ նոյեմբերի 20-ը տրված ժամկետը եւս բխում է իսլամական օրենքներից ավելացնելով, որ եթե ներկայացվեն Լադենին մեղադրող փաստեր, արդար որոշում կկայացվի նրա վերաբերյալ: Սակայն շարիաթի օրենքները անհրաժեշտ են համարում հարուցված գործի երկու կողմերի ներկայությունը դատավարությանը: Սա նշանակում է, որ ԱՄՆ-ի ներկայացուցիչը եւս պետք է ներկա գտնվի դատավարությանը, որն ըստ թալիբների գերագույն դատարանի նախագահի, ընթանալու է բաց եւ իսլամական օրենքներին համապատասխան:

Ո՞վ է Օսամե բեն Լադենը: Աֆղանստանում համայնավարական վարչակարգի եւ խորհրդային զորքերի դեմ մոջահեդների շուրջ 12-ամյա պատերազմում ուրույն դեր ունեին 20-30 հազար արաբ կամավորներ Եգիպտոսից, Սաուդյան Արաբիայից, Հորդանանից եւ արաբական այլ երկրներից: Նրանք մոջահեդական ռազմական ճամբարներ էին գնում իրենց երկրների հոգեւորականության դրդմամբ եւ իշխանությունների խրախուսմամբ վայելելով Արեւմուտքի, մասնավորապես ԱՄՆ-ի հովանավորությունը: Այդ կամավորները հետագայում արժանացան «արաբ-աֆղաններ» «տիտղոսին»: Նրանք ԽՍՀՄ-ի զորքերի դեմ պատերազմի ընթացքում արաբական աշխարհում շատ հաճախ մեծարվում էին իբրեւ հերոսներ, սակայն խորհրդային զորքերի Աֆղանստանից դուրսբերումից հետո «արաբ-աֆղանները» դարձան գլխացավանք, ոչ միայն իրենց հայրենիքում, այլ նաեւ Արեւմուտքի համար: Նրանք պակիստանցիների հետ հասան մինչեւ Ղարաբաղ որպես վարձկաններ կռվելով Ադրբեջանի բանակում: Ամենահայտնի «արաբ-աֆղաններից» են Օսամե բեն Լադենը եւ եգիպտացի պարծրաստիճան հոգեւորական շեյխ Օմար Աբդուլ Ռահմանը: Վերջինս Աֆղանստան մեկնեց հենց Վաշինգտոնի հովանավորությամբ: Աբդուլ Ռահմանը, Եգիպտոս վերադառնալով, լուրջ պայքար սկսեց իշխող վարչակարգի դեմ: 1991 թ. սկզբին, մեղադրվելով Եգիպտոսի խորհրդարանի նախագահի ահաբեկման մեջ, փախավ երկրից եւ ի վերջո մշտական ապրելու իրավունք ստացավ ԱՄՆ-ում: Օմար Աբդուլ Ռահմանը 1993 թ. փետրվարին Նյու Յորքի Համաշխարհային առեւտրի կենտրոնի պայթեցումը կազմակերպելու մեղադրանքով դատապարտվել է եւ բանտարկված է ԱՄՆ-ում:

Օսամե բեն Լադենը Սաուդյան Արաբիայի նախկին քաղաքացի է, որի մոջահեդական փառքը գագաթնակետին հասավ, երբ գլխավորելով արաբ կամավորականներից կազմված մի ջոկատ, կարողացավ խորհրդային զորքերին դուրս մղել Աֆղանստանի Ջաջի քաղաքից (Պակիստանի սահմանամերձ շրջանում): Լադենը խորհրդային բանակի դեմ պատերազմում Աֆղանստանի երկու-երեք նահանգներում գաղտնի հզոր ռազմական բազաներ էր ստեղծել: Բացի այդ, սեփական մեծաքանակ տեխնիկայով մոջահեդների համար կառուցում էր թունելներ եւ խրամատներ: ԽՍՀՄ-ի զորքերի դեմ կռվելուց հետո, Լադենը 400 զինակիցների հետ վերադառնալով հայրենիք, զենքն ուղղեց սաուդյան իշխանությունների դեմ խարխլելով երկրի կայունության հիմքերը: 40-ամյա Լադենի միանգամայն օրինական ունեցվածքն ավելի քան 5 մլրդ դոլար է գնահատվում: Նա տնօրինում է բազմաթիվ շինարարական կազմակերպություններ իսլամական երկրներում, որոնք ներկայացուցիչներ ունեն նաեւ Եվրոպայում: Լադենն իր հայրենիքում ձգտում է կործանել սաուդների թագավորությունը: 1995 թ. արքա Ֆահդին հայհոյելու պատճառով զրկվեց Սաուդյան Արաբիայի քաղաքացիությունից, ապաստան գտավ Սուդանում, որտեղից էլ, միջազգային ճնշման ներքո, 1996 թ. ամռանը վտարվելով հաստատվեց Աֆղանստանում:

Վաշինգտոնը Լադենին մեղադրում էր նաեւ 1996 թ. հունիսին Ձահրանում (Սաուդյան Արաբիա) ԱՄՆ-ի զորակայանում տեղի ունեցած ահաբեկչությունները կազմակերպելու մեջ, որի առնչությամբ Լադենը հայտարարեց, որ դա արդյունք էր մահմեդականների նկատմամբ Վաշինգտոնի վերաբերմունքի եւ Պաղեստինում հրեաների հովանավորման: Այնուհանդերձ, 1998 թ. նոյեմբերի սկզբին Սաուդյան Արաբիայի ՆԳ նախարար արքայազն Նաեֆ Աբդուլազիզը հայտարարեց, որ Լադենը որեւէ առնչություն չի ունեցել Ձահրանի պայթյունի հետ: Սակայն հաշվի առնելով որոշ հանգամանքներ, թվում է, թե Վաշինգտոնը մտադիր չէ որեւէ փոխզիջման գնալ Լադենի հարցում, ուստի թալիբները կամ պետք է զոհաբերեն վերջինիս հանուն միջազգային ճանաչման ակնկալիքի, կամ հաշտվեն Աֆղանստանի ռազմաքաղաքական թատերաբեմից հեռանալու մտքի հետ, ինչպես պատահեց Աֆղանստանի նախկին վարչապետ փուշտու Գուլբեդդին Հեքմաթիարի հետ Նյու Յորքի 1993 թ. պայթյունից հետո: Այդ դեպքում մեծ հավանականությամբ Իսլամաբադն իր պահեստային, այն է՝ Աֆղանստանի նախկին արքա Մոհամմեդ Զահիրշահի խաղաքարտը շրջանառության մեջ կդնի, որի հետ թերեւս կարող են ընդհանուր եզրեր գտնել թե հակաթալիբական ուժերը եւ թե Իրանը:

ԷՄՄԱ ԲԵԳԻԶԱՆՅԱՆ

ՍՓՅՈՒՌՔԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼ

Հռոմաց պատրիարքի եւ ասորիների առաջնորդի այցը Պոլսո հայոց պատրիարքարան

Կանադայում լույս տեսնող «Ապագայ» շաբաթաթերթում տպագրված Թուրքահայոց պատրիարքարանի զեկույցից տեղեկանում ենք, որ ուղղափառ եկեղեցու ծայրագույն պատրիարք Ն. Ս. Բարթողոմեոս Ա-ն հոկտեմբերի 19-ին, ժամը 14-ին, եղբայրական շնորհավորական այցելություն է տվել Թուրքիայի հայոց նորընտիր պատրիարք, ամենապատիվ Տեր Մեսրոպ արք. Մութաֆյանին: Հույների ծայրագույն պատրիարքը ողջունելով նորին ամենապատվությանը, վստահություն է հայտնել, որ իր երկրի եւ Թուրքիայի բոլոր քրիստոնյաների համար նրա ընտրությունն օրհնաբեր է լինելու: Պատրիարք հայրը շնորհակալություն հայտնելով նորին սրբությանը նշել է, որ իր քրիստոնեական եւ հայրենակցական պարտականությունն է համարում հոգեւոր եւ բարոյական ծառայության մեջ գտնվել «այս հայրենիքի բոլոր զավակներուն նկատմամբ»:

Եղբայրական սիրալիր տեսակցության ավարտին պատրիարք հայրերը հոգեւորական դասի ուղեկցությամբ մտել են աթոռանիստ մայր եկեղեցի եւ միասնաբար աղոթել վասն ապաքինման Գարեգին Ա Ամենայն հայոց կաթողիկոսի:

Ըստ պատրիարքարանի զեկույցի, նորին ամենապատվությանը եղբայրական այցելություն է տվել նաեւ ասորի ուղղափառ քույր եկեղեցու Պոլսի առաջնորդ եւ պատրիարքական փոխանորդ Մար Ֆելիքսինոս Յուսուֆ Չեթին մետրոպոլիտը:

Ամերիկահայ բժշկի հայտնաբերած նոր պատվաստը

Հենվելով «Ամերիկայի ձայն» ռադիոկայանի հաղորդումների վրա, Կանադայում լույս տեսնող «Ապագայ» եռալեզու շաբաթաթերթը տեղեկացնում է, որ Միացյալ Նահանգների առողջապահության համերկրային հիմնարկի գիտաշխատող, հայազգի բժիշկ Ալբերտ Կապիկյանը հայտնաբերել է նոր պատվաստանյութ այսպես կոչված «դոտա» հիվանդության դեմ, որից մահանում են հարյուր հազարավոր երեխաներ: Միայն Միացյալ Նահանգներում ամեն տարի 50-100 հազար երեխաներ այդ ախտորոշումով տեղափոխվում են հիվանդանոց եւ հակառակ բժշկական լավ խնամքի շատերը մահանում են: «Արիզոնա ռիփաբլիք» թերթը սեպտեմբերի 6-ի համարում անդրադարձել է բժիշկ Կապիկյանի հայտնագործությանը եւ կյանքին, իսկ դեղեր արտադրող մի ընկերություն պատրաստակամություն է հայտնել համագործակցելու նրա խմբի հետ եւ արտադրելու նոր պատվաստանյութ:

Հ. Ծ.

ՀԱՄԱՌՈՏ

Բաքու. Ընդդիմությունը նոր հանրահավաք է նախապատրաստում

ԲԱՔՈՒ, 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐԿ: Ադրբեջանի ազգային անկախության կուսակցության մարդու իրավունքների հանձնաժողովը իր այսօրվա հայտարարության մեջ դատապարտել է իրավապահ մարմինների բռնությունները ընդդիմության դեմ: Հոկտեմբերի 11-ից հետո ընդդիմության եւ իշխանությունների առճակատման սաստկացման մեղքը լիովին իշխանությունների վրա է ընկնում, ասվում է հայտարարության մեջ: «Նախազգալով իրենց մոտեցող վախճանը, ոչ լեգիտիմ իշխանությունները սպառնում են կալանել հայտնի քաղաքական գործիչներին», ասվում է հայտարարության մեջ: Դրանում դատապարտվում են գլխավոր դատախազ Էլդար Հասանովի, ՆԳՆ, ազգային անվտանգության նախարարության ղեկավարների սպառնալիքներն ընդդիմության հասցեին: Ադրբեջանի ազգային անկախության կուսակցության մարդու իրավունքների հանձնաժողովը այդ կառույցների ղեկավարներին կոչ արեց դադարեցնել բռնություններն ու հակաիրավական գործողությունները: Ադրբեջանի Ժողճակատ կուսակցության ղեկավար Աբուլֆազ Էլչիբեյը երեկ խորհրդարանում ընդդիմության հասցեին հնչած սպառնալիքները «ուժերի զուր վատնում» որակեց: Այդ գործողությունները ցուցադրում են «իշխող ռեժիմի անզորությունը եւ նրա արագ վախճանը»: «Նոյեմբերի 15-ին մենք հանրահավաք կանցկացնենք հենց նույն երթուղով եւ իշխանություններին կապացուցենք, որ նրա սպառնալիքները դատարկ հնչյուն են», ընդգծեց Էլչիբեյը:

Կոֆի Անանը համագործակցությունից չհրաժարվելու կոչ հղեց Իրաքին

ԱԲՈՒ ԴԱԲԻ, 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Կոֆի Անանն Իրաքին կոչ է արել հրաժարվել ՄԱԿ-ի տեսուչների հետ համագործակցությունը դադարեցնելու որոշումից: Հյուսիսային Աֆրիկայի երկրներ ուղեւորված Անանը Մարաքեշում հայտարարել է, որ ինքը Բաղդադի հետ շփումներ է պահպանում ներկայումս Իրաքի մայրաքաղաքում գտնվող իր գործակալի միջոցով: ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարը նշել է, որ միջազգային հանրակցության բանաձեւերի նկատմամբ իրենց վերաբերմունքը վերանայելու խնդրանքով դիմել է Սադդամ Հուսեյնին եւ Իրաքի ղեկավարությանը: Կոֆի Անանն ընդգծել է, որ ՄԱԿ-ի կամքը կատարելը «միակ ուղին է», որը կբերի հակաիրաքյան պատժամիջոցների վերացմանը՝ ի բարօրություն Իրաքի ժողովրդի, տարածաշրջանի երկրների եւ ողջ մարդկության:

Արեւելյան Երուսաղեմում հրեաների համար տներ կառուցելու մրցույթ

ԹԵԼ ԱՎԻՎ, 12 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Այսօր Իսրայելի իշխանությունները Երուսաղեմի արեւելյան՝ արաբական մասում գտնվող Հար Հոմա թաղամասում հրեաների համար տներ կառուցելու հայտամրցույթ են հայտարարել: Առաջին փուլում նախատեսվում է կառուցել բազմահարկ շենքեր՝ 1025 բնակարանով: Իսկ թաղամասը հրեաներով բնակեցնելու ընդհանուր ծրագիրը նախատեսում է 6500 բնակարանների կառուցում: Իսրայելի վարչապետ Բենիամին Նաթանյահուն եւ կառավարության մյուս անդամները բազմիցս հայտարարել են, որ Հար Հոմայի բնակեցումը կսկսվի 2000 թվականից ոչ ուշ: Մինչդեռ ԱՄՆ-ի պաշտոնական անձինք նշում են, որ Ուայ Փլանթեյշնում վերջերս կայացած բանակցությունների ժամանակ իրենք Նաթանյահուին նախազգուշացրել են հաշտության գործընթացի համար նման քայլի վտանգավորությունը: Իսրայելի «Աշխարհն այսօր» պացիֆիստական շարժումը հայտարարություն է տարածել, որում ասվում է, որ Հար Հոմայի կառուցապատման համար հայտամրցույթ հայտարարելով կառավարությունը «չեղյալ հայտարարեց ԱՄՆ-ում կնքված համաձայնագիրը»:

digitised by A.R.A.R.@

Հրաչյա Ղափլանյան արտիստը

ծննդյան 75-ամյակի առթիվ

Կան արվեստագետներ, որոնք արվեստի նվիրյալ դառնում են, կան եւ՝ ծնվում են այդպիսին։ Հրաչյա Ղափլանյանը երկրորդներից էր, որոնք միշտ քայլում են առաջինների առջեւից, ոգեւորում նրանց եւ ճանապարհ ցույց տալիս։

Ղափլանյանի խաղացած դերերը 38-ն են, բեմադրությունների քանակն ավելի ֆանտաստիկ՝ 79-ը, մեկ ռեժիսորի համար իսկապես ֆանտաստիկական շրջանակ, որն ընդգրկում է հայ դասական, ժամանակակից եւ արեւմտյան դրամատուրգիայի հատընտիրը, հասանելի միայն երկար ճանապարհ անցած առանձին խաղացանկային թատրոններին։ Այդ թվում Սունդուկյան, Պարոնյան, Օտյան, Դոստոեւսկի, Տոլստոյ, Շիլլեր, Ռոստան, Ֆրգերեյրո, Անույ, Միլլեր եւ այլն, եւ, թերեւս, ամենանշանակալիցն ու դժվար հաղթահարելին՝ Վիլյամ Շեքսպիր, որը փորձաքար է շատ բեմադրիչների համար։ Հրաչյա Ղափլանյանը ներկայացրեց հանճարի հինգ պիեսները՝ «Օթելլո», «Ռիչարդ Երրորդ», «Կորիոլան», «Հենրի Վեցերորդ» եւ «Ոչնչից շատ աղմուկ»։ Բայց խնդրի արժեքը այս նույնիսկ ծանրակշիռ քանակի մեջ չէ, այլ՝ գեղարվեստական որակի ու մակարդակի, որով Ղափլանյանը դարձավ հարուստ ավանդներ ունեցող հայոց բեմական շեքսպիրականի ինքնատիպ դեմքերից, մեկ անգամ եւս հաստատելով օտարների այն կարծիքը, թե Հայաստանը ոչ միայն հայերիս հայրենիքն է, այլեւ՝ Շեքսպիրի։

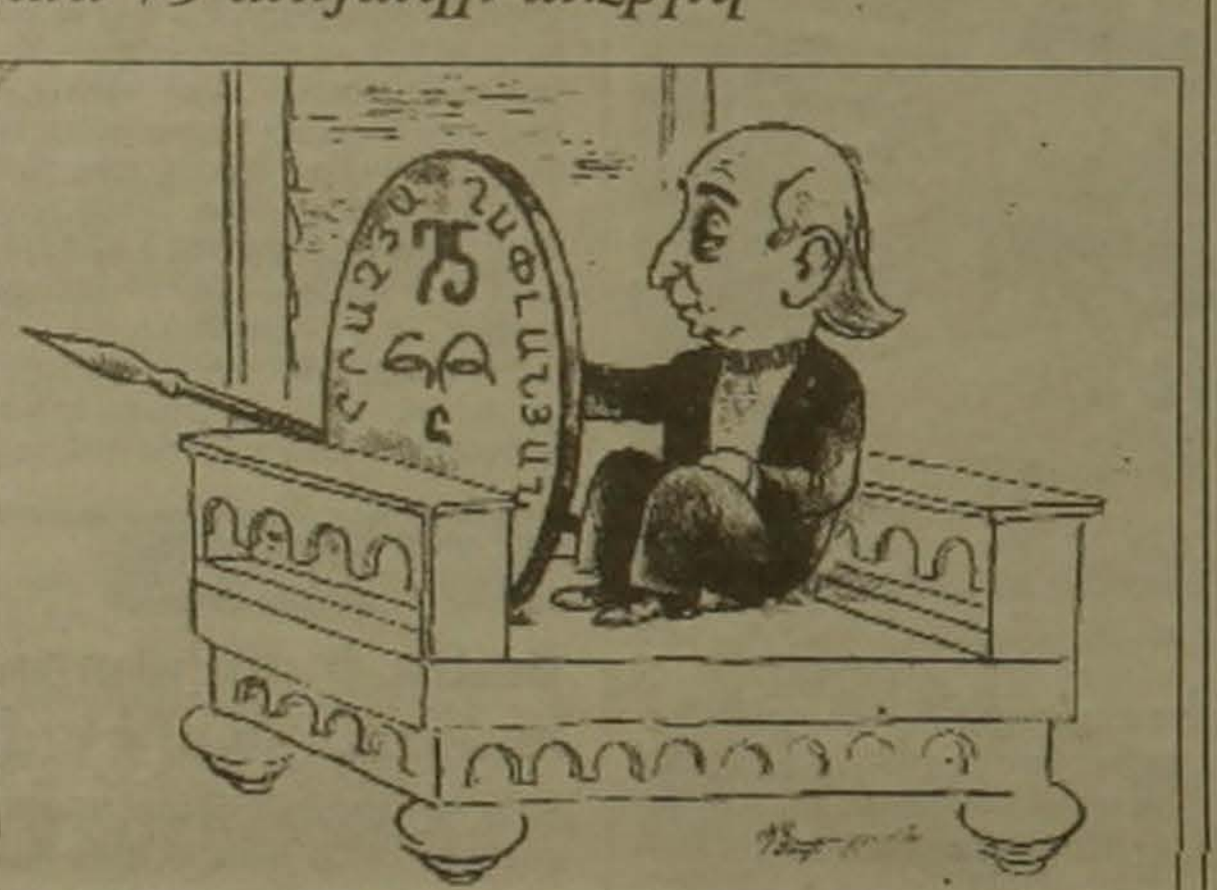

1948-ից ի վեր, երբ Ղափլանյանը թողեց արտիստի բեմը եւ դարձավ բեմադրող արտիստ, իսկապես արտիստ ռեժիսուրայի ասպարեզում չի երեւում, սակայն ներկա է բեմական ժամանակի ու տարածության յուրաքանչյուր կետում, հայոց թատրոն մուտք գործեցին նոր բեմական տեսիլքներ։

Հրաչյա Ղափլանյանի արվեստը եւ գեղարվեստական, եւ բարոյական իրավունքն ունի Թատրոն կոչվելու։ Այդ թատրոնի բնորոշ հատկանիշներն են դրամատուրգիական խոր ներթափանցումը, մեծ ու փոքր գործողությունների կերպարայնությունը, խաղի կառուցման նրբանկատությունը եւ վառ, հաճախ շքեղության աստիճանի բարձրացող երեւակայությունը, որ քայլում է բեմում թատերական-հանդիսադիր տեսարաններով։ Ըստ երեւույթին, այս յուրահատկություններն են Վարդան Աճեմյանին առիթ տվել խոստովանելու, թե Ղափլանյանը իրեն «մոտ է ու հարազատ», խոստովանություն, որ նաեւ հիացմունք է ու գնահատական։

Վաղուց է դիտված, ռեժիսորական արվեստը հայոց հազարամյա թատրոնի նորագույն նվաճումներից է՝ առնչված Բուրջալյանի, Գուլակյանի, Աճեմյանի, Շամիրխանյանի եւ նրանց գործի, մտածողության ու գեղարվեստական հայացքի տաղանդավոր շարունակող Հրաչյա Ղափլանյանի անուններին, որոնք այսօր դասական արժեքներ են, մեր ներկայիս նորաոճ թատրոնի ազգային հիմքը։ Ղափլանյանի ռեժիսորական շնորհները լայն էին ու բազմաբնույթ՝ ոչ միայն դրամատիկական, որ գլխավորն էր ու հիմնականը, այլեւ՝ մանկա-պատանեկան, օպերետային եւ օպերային, ասպարեզներ, որտեղ նա ստեղծեց տպավորիչ, ժամանակի թատերական կյանքում նշանակալի ներկայացումներ, միշտ հանդես բերելով նոր հայացք ու մոտեցում, հանդիսատեսի հոգում կարողանալով արթնացնել եւ ռոմանտիկական ձգտումներ, եւ երգիծանք ու մելոդրամա, եւ ավելի բարդ ու բարձր մի երեւույթ՝ կյանքի ու պատմության հավերժական ողբերգությունը։

Կան ռեժիսորներ, բնավ մեղադրելի չէ, որոնք ամբողջովին դրամատուրգիայի դասական ժառանգության հետ են, բայց մեղադրելի է, եւ շատ, որ նրանցից ոմանք խորշում են ժամանակակից դրամատուրգիական փորձից, քամահրանքով նայում հայ պիեսներին՝ դրանց փոխարեն մեծ բավականությամբ բեմականացնելով օտարը, եվրոպականը։ Հայոց ազգային թատրոնը, իրավացիորեն ասում էին Շիրվանզադեն ու Դեմիրճյանը, չի կարող իրականանալ առանց խաղացանկում, թող որ ոչ կատարյալ, հայ դրամատուրգիայի զգալի ներկայության, դա պետք է դառնա մեր խաղացանկային քաղաքականության գլխավոր ուղղությունը, եթե անկեղծորեն եւ իսկապես ուզում ենք ազգն ապրի նաեւ իր թատրոնով, այնտեղ տեսնի-ճանաչի իրեն, հպարտանա, մաքրվի իր անցյալ-ներկայի ստվերներից։ Հրաչյա Ղափլանյանն ստեղծագործում էր այս բարձր, ազգասեր ու ազգանվեր գիտակցությամբ, բավական է ասել, որ նրա 79 բեմադրություններից 34-ը հայկական-հայերեն սյուժեներ էին, որով նա մեծապես նպաստեց հայոց թատրոնի բնավորության ու դիմագծի կենսունակության պահպանումը, այդպես կառուցեց Երեւանի դրամատիկական թատրոնը, այդ ճանապարհին նկատելի դեր կատարեց նաեւ պատանի հանդիսատեսի, օպերայի եւ բալետի, Սունդուկյանի անվան դրամատիկական թատրոններում՝ այնտեղ իբրեւ գլխավոր ռեժիսոր ու գեղարվեստական ղեկավար աշխատելու տարիներին։ Դա ծառայություն էր ոչ միայն թատրոնին, այլեւ՝ արհամարհված ժամանակակից հայ դրամատուրգիայի առջեւ, նրա 34 բեմադրություններից 25-ը արդի հայ դրամատուրգների գործեր են։ Ղափլանյանը չէր գլանում եւ սիրով համագործակցում էր նրանց հետ՝ հաճախ հասնելով գեղարվեստական շոշափելի արդյունքների։ Չգիտեմ անցյալներում ինչպես է եղել, բայց մեր օրերում, հավանաբար, դրամատուրգիան չի կարող զարգանալ, շատ դեպքերում անգամ գրվել, առանց թատրոնի։ Եվ ամենեւին չափազանցում չի լինի, եթե ասեմ, որ Հրաչյա Ղափլանյանը միայնակ նպաստել է արդի հայ դրամատուրգիայի, քննադատներին չգրգռելու համար չասեմ զարգացմանը, այլ՝ գոյապահպանությանը իբրեւ գրական ժանր։

Ղափլանյանը փակ, այս դեպքում բեմի քառակուսում ներփակված, արվեստագետ չէր, այլ, այսպես ասած՝ հասարակական ջիղով, որն ընդգրկում էր կյանքի շատ ասպարեզներ։ Այդ ջիղը նա նույնպես ծառայեցնում էր թատրոնին, դա թատերական գործչի ճարպկություն էր, որի մեջ ոմանք տեսնում էին ընդամենը մակերեսը եւ ոչ խորքը։ Այո, ճարպկություն-ճկունություն էր պետք, այժմ էլ առավել անհրաժեշտ է, միշտ եւ բոլոր ժամանակներում անտարբեր իշխանություններից նվաճելու կենսական նոր տարածքներ թատրոնի ու թատերական կյանքի համար։ Չլիներ Հրաչյա Ղափլանյանը, անտարակույս չէր լինի այսօր մայր հայրենիքում եւ սփյուռքում լայնորեն հայտնի ու սիրված Երեւանի դրամատիկական թատրոնը, որն արդեն քանի տարի կոչվում է նրա անունով։

Չլիներ Ղափլանյանը, չէր լինի նաեւ նախկին միութենական «Բարեկամություն» թատրոնը, ցավոք արդեն մարած, այս քաոսային հեղափոխության եւս մեկ զոհը, որի շնորհիվ հայ հանդիսատեսը ծանոթացավ նշանավոր շատ թատրոնների լավագույն ներկայացումներին եւ որը հայ թատերական խմբերին հնարավորություն տվեց դուրս գալու մեծ ասպարեզ։

Հրաչյա Ղափլանյանն արժանացավ «բարի-լճացման» տարիներին հնարավոր գրեթե բոլոր կոչումներին ու մրցանակներին, նստեց բարձր աթոռների վրա, եղավ տեղի ու դրսի շատ նախագահությունների անդամ, պատգամավոր, Հայաստանի թատերական գործիչների միության ղեկավար, բայց այսօր մենք նրան հիշում ենք եւ մեծարում իր բացակայությամբ՝ բնավ ոչ այդ ամենի համար, որ ժամանակավոր քաղցրություն է եւ անցնում-մոռացվում է անցնող կյանքի հետ եւ, մանավանդ, ի վերջո, ոչինչ է, եթե չկա գեղարվեստական-ստեղծագործական տառապանքի արդյունքը։ Ղափլանյանի ամենաբարձր աթոռը թատրոնների կիսամութ դահլիճների կենտրոնական անցուղու մոտավորապես 6-րդ կարգում դրված, փոքրիկ-աղոտ լամպով, մոխրամանով, թղթերով, ջրամանով ու համընդհանուր օգտագործման բաժակով ծանրաբեռնված ռեժիսորական սեղանիկի չոր աթոռը եղավ, որտեղից նա կառուցում էր բեմը։ Այսօր մենք խոնարհվում ենք այդ աթոռին։ Խոնարհվում ենք նրա բեմադրությունների եւ ռեժիսորական դասերի ու ավանդների առջեւ։ Խոնարհվում ենք իսկապես ժողովրդական արվեստագետին։

Ղափլանյանն ապեց «Հին աշխարհում», որից մենք այժմ հրաժարվել ենք։ Չենք հրաժարվել այդ աշխարհի գեղարվեստական ու հոգեւոր արժեքներից, թեեւ այսօր կուրորեն ու խլորեն հնչում են նաեւ դրանցից ձեռ քաշելու գաղափարագար ուղեղների ողորմելի կոչեր՝ ստիպելով ամեն ինչ սկսել զրոյական կետից։ Դա չպետք է անել՝ չհայտնվելու համար մեզ խորթ ու օտար տորիչելյան դատարկության առջեւ։ Մենք տեր ենք այն ամեն լավի, ինչ ստեղծել է հայ ժողովուրդը նաեւ վերջին 70 տարիների ընթացքում։ Այդ լավ ու գեղեցիկի մեջ ներկա է նաեւ Հրաչյա Ղափլանյանի արվեստը՝ շնչավորված հարազատ ժողովրդի սիրո եւ իր հայրենիքի քաղաքացու զգացմունքներով։

ՆՈՐԱՅՐ ԱԴԱԼՅԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹՅՈՒՆ-1700

Հայ եկեղեցու գանձերը Ֆինլանդիայում

Նոյեմբերի 11-ին, Ֆինլանդիայի մայրաքաղաք Հելսինկիի «Արտ էնտ Դիզայն» թանգարանում բացվեց «Հայ եկեղեցու գանձերը» ցուցահանդեսը, որը կգործի մինչեւ 1999 թվականի հունվարի 24-ը։ Քրիստոնեության Հայաստանում պետական կրոն հռչակման 1700-ամյակի առթիվ Մոսկվայում եւ Աթենքում կազմակերպված ցուցահանդեսներից հետո սա երրորդ ցուցահանդեսն է, որն աշխարհին ներկայացնում է հայ եկեղեցու գանձերը։ Իսկ դրանց հանգրվանը Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածինն է։

Այդ գանձերը սրբազան անոթներ են, ծիսական եւ բարեպաշտական առարկաներ, որոնք վկայում են հայ մարդու աստվածապաշտության ու հավատի մասին, որն այս կերպ արտահայտվում է արվեստի ու մշակույթի հրաշագործ կարողությամբ։

Կազմակերպիչները հույսով են, որ այս ցուցահանդեսը հրաշալի առիթ է ոչ միայն ֆինն, այլ նաեւ Սկանդինավյան թերակղզու եւ եվրոպական մի շարք երկրների ժողովուրդների համար առավել լավ ճանաչելու հայոց հավատը, հայ ժողովրդին։

Իսկ այդ երկրներում եւ աշխարհի տարբեր ծայրերում բնակվող հայերի համար այն մեծ իրադարձություն է, որի շնորհիվ նրանք հաղորդակից կդառնան իրենց արմատներին, առավել ամուր կփարվեն իրենց հավատի ակունքներին։

Հայ եկեղեցու գանձերի ցուցահանդեսը հովանավորում է Ֆինլանդիայի մշակույթի նախարարությունը, որի ներկայացուցիչների անմիջական օգնությամբ կազմակերպվեց ցուցանմուշների անվնաս առաքումը Ֆինլանդիա։

Ցուցահանդեսի բացման արարողությանը մասնակցելու համար նոյեմբերի 10-ին հայկական պատվիրակության կազմում Ֆինլանդիա են մեկնել 1700-ամյակի գրասենյակի վարիչ-քարտուղար Մեսրոպ արք. Աշճյանը, Հայ եկեղեցու Ուկրաինայի թեմի առաջնորդ Նաթան եպս. Հովհաննիսյանը, Մայր աթոռի թանգարանների տնօրեն Ներսեհ աբղ. Խալաթյանը, Կրոնի գործերի պետական խորհրդի նախագահ Լազար Սուջյանը, ՀՀ կառավարությանն առընթեր մշակույթի խորհրդի նախագահ Արմեն Սմբատյանը, ՀՀ կառավարության սոցիալական հարցերի վարչության պետ Կարեն Հայրապետյանը։

ՄԱՄԼՈ ԴԻՎԱՆ 1700-ԱՄՅԱԿԻ

Կանադա. Օտտավայի համայնքի կազմավորման 20-րդ տարեդարձը

Օտտավայի Սուրբ Մեսրոպ Հայաստանյայց եկեղեցու ծխական խորհուրդը նախաձեռնել է նոյեմբերի 21-ին ճաշկերույթ-հանդիսությամբ պատշաճապես տոնել Կանադայի մայրաքաղաքի հայկական համայնքի կազմավորման 20-ամյակը, հաղորդում է Թեքեյան հրատարակությունների կենտրոնի կողմից Կանադայում լույս տեսնող «Ապագայ» ազգային, մշակութային եւ հասարակական շաբաթաթերթը։ Համայնքը հաշվում է շուրջ 300 հոգի եւ անցնող երկու տասնամյակի ընթացքում կարելին արել է վառ պահելու ազգային եկեղեցական կյանքը։ Վերոհիշյալ եկեղեցու հիմնադրման 20-ամյա տարեդարձի արարողությունը տեղի կունենա դեկտեմբերի 13-ին։

Հ. Օ.

Այսօր գինեփունջ, իսկ Ամանորին «Բրաբիոնը» նոր անակնկալներ է խոստանում

«Բրաբիոն էլիտա սերվիսում» բացվեց 4-րդ ցուցահանդեսը, ուր ֆիրմայի դիզայներ Հրանուշ Սմբատյանը ներկայացրել էր իր 50 աշխատանքները։

19-ամյա Հրանուշը «Բրաբիոնում» աշխատում է երեք տարի, սակայն ծաղկահարդարմամբ հրապուրվել է մանկուց։ Արհեստական ծաղիկներից եւ մեր բնաշխարհից հավաքված չորացրած բույսերից նրա ստեղծած կոմպոզիցիաներում եւ կոլաժներում իշխում են կապույտը, դեղինն ու վարդագույնը եւ անկախ այն բանից, թե ինչ ոճ է ներկայացված, աշխատանքները ներծծված են դասականությամբ, նրբությամբ եւ առինքնող են։ Հրանուշի ցուցահանդեսին «Բրաբիոնն» անակնկալ էր պատրաստել։ Ֆիրման մտադիր է ներկայացնել հայկական լավագույն գինիների հավաքածու, որից առաջինը՝ «Բրաբիոն» գինին, մատուցվեց ցուցահանդեսին ներկա գտնվողներին։ Այս գինին հայկական գինեգործության ավանդներով պատրաստված «Հասմիկ» քաղցր գինին է, որը 15 տարվա վաղեմություն ունի, պահվել է կաղնու տակառներում եւ սքանչելի համ ունի։ Հայաստանում աճում է աշխարհի ամենահամեղ խաղողը, սակայն վերջին տարիներին մենք մոռացել ենք մեր գինին եւ կոնյակը եւ տուրք ենք տալիս օղուն, ջինին, վիսկիին եւ այլ օտարահամ խմիչքներին։ Հայկական գինու լավագույն ավանդները վերածնելու «Բրաբիոնի» նախաձեռնությունը կխթանի հայկական ընտիր գինիների արտադրությունը եւ մեզ կհիշեցնի, որ հայը պետք է գինի խմի՝ այն էլ հայկական։ Հայկական գինին ծաղկեփնջի հետ լավագույն նվերն է, որ առաջարկում է «Բրաբիոն ֆլորա սերվիսը»։ Սակայն առջեւում Ամանոր է եւ «Բրաբիոնը» նոր անակնկալներ է խոստանում...

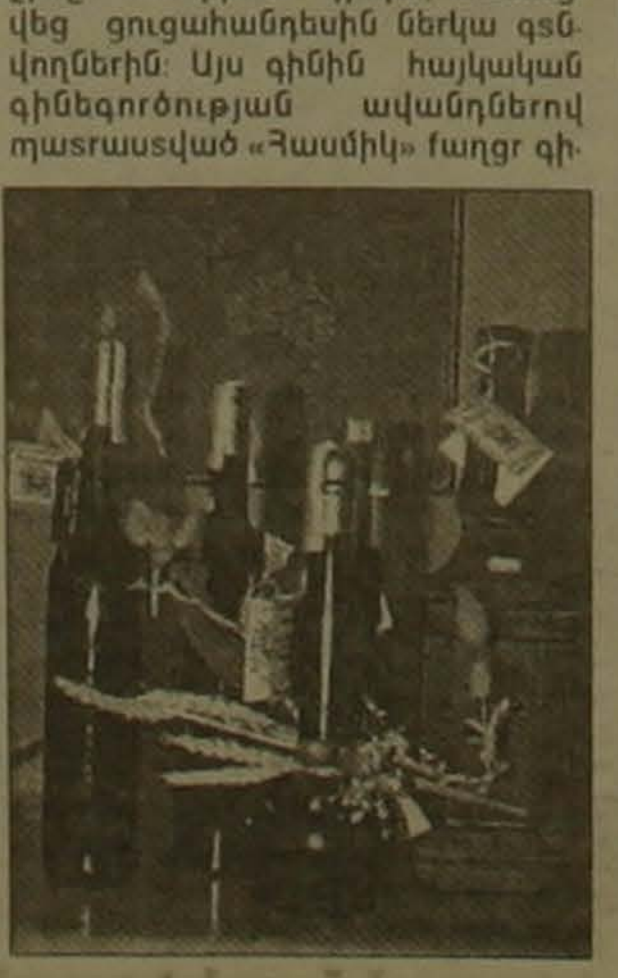

Ա. Ա.

digitised by A.R.A.R.@

ԲԵՅՐՈՒԹ

Հայ սեւ գոտիների միության ակադեմիան

Այն հսկայական աշխատանք է ծավալում հայրենասեր սերնդի դաստիարակման գործում

Բեյրութի հայաշատ Բուրջ Համուդի կենտրոնում, «Հարբոյան» շքեղ համալիրի 11-րդ հարկում երկարատեւ սպասումից հետո աշխատանքի անցավ Միջազգային հայ սեւ գոտիների միության ակադեմիան: Արեւելյան մարտարվեստի ու բժշկության, **դաո ջին յանգ շենգ գոնգի**, **վու շուի**, ֆիզիկական նախապատրաստվածության, չինական ասեղնաբուժության, գերարդիական սարքերով, իսկապես հիացմունքի արժանի մի հաստատություն, որը գլխավոր նպատակն է լինելու լիբանանահայ երիտասարդ սերնդին:

Մեծ վարպետ Կարո Քեբաբջյանն ու նրա օգնականները մեծ հրավիրում են դիտելու նորաբաց հաստատության դահլիճներն ու սենյակները, որոնք դառնալու են մի իսկական ակադեմիա, ծառայելու ոչ միայն լիբանանահայությանը, այլեւ Հայաստանին եւ Արցախին: Ծրագրվում է 1999 թվականի փետրվարին, Սուրբ Վարդանանց տոնի առիթով, պաշտոնապես բացմամբ:

Տաղանդավոր հայ մարզիկ, **դաո ջինի** ճանաչված վարպետ Ռազմիկ Ազիզյանն իր հիանալի ելույթներով 6-րդ պատվո տեղը գրավեց 700 մասնակիցների մեջ՝ տիրանալով հատուկ պատվոգրի: Արցումներից հետո, **դաո ջին յանգ շենգ գոնգի** հինավուրց գաղտնիքներին, բժշկագիտության ու փիլիսոփայության մեջ ավելի եւս մասնագիտանալու նպատակով Ռազմիկը շարունակեց հետեւել հատուկ դասընթացների, ապա հաջողությամբ ավարտելով այն, այժմ աշխատանքի է անցել Բեյրութում նորաբաց հայ սեւ գոտիների միության ակադեմիայում:

Օգոստոսի 19-ին միջազգային մրցաշարի կազմակերպիչներն ի պատիվ մասնակիցների ճաշկերույթ-մրցանակաբաշխություն էին կազմակերպել: **Վու շուի** միջազգային ֆեդերացիայի նախագահ Լի Ջիի հետ մեղալները եւ գավաթները հաղթող-

Կարո Քեբաբջյան

թյան գաղափարները տարածելու շուրջ: Չէ՞ որ **Շաու Լի** տաճարի մի վանականի ուժը հնագույն դարերում հավասարեցնում էին 4 մարտիկի ուժին...

Հանդիպման ավարտին ՀՍԳՄ ակադեմիան հրավեր ստացավ մասնակցելու 2000 թվականին կայանալիք հոբելյանական **Շաու Լի ֆոնկ ֆու** մարտարվեստի հանդիսություններին: Նկատի առնելով, որ 1998 թվականի գարնանը Բեյրութում ստորագրվել էր համագործակցության պայմանագիր **Շաու Լի** ակադեմիայի հետ, այստեղ հազարավոր մարզիկների հիասքանչ ցուցադրական ելույթների «ռիթմի» տակ ստորագրվեց պատասխան համաձայնագիրը: **Շաու Լի** ակադեմիայի տնօրեն Յուն Զուն, որը հյուրընկալվել էր Բեյրութում, մի թանկարժեք չինական թուր հանձնեց Կարո Քեբաբջյանին: Չինական զանգվածային լրատվության միջոցները լայնորեն անդրադարձան այս կարեւոր իրադարձություններին: Երկրի հեռուստատեսային պետական ալիքը հարցազրույց կազմակերպեց հայ Մեծ վարպետի հետ, իսկ օգոստոսի 22-ին ՀՍԲՄ-ի պատվիրակությունը մասնակցեց տայ չի չուանի միջազգային փառատոնի բացման հանդիսությանը:

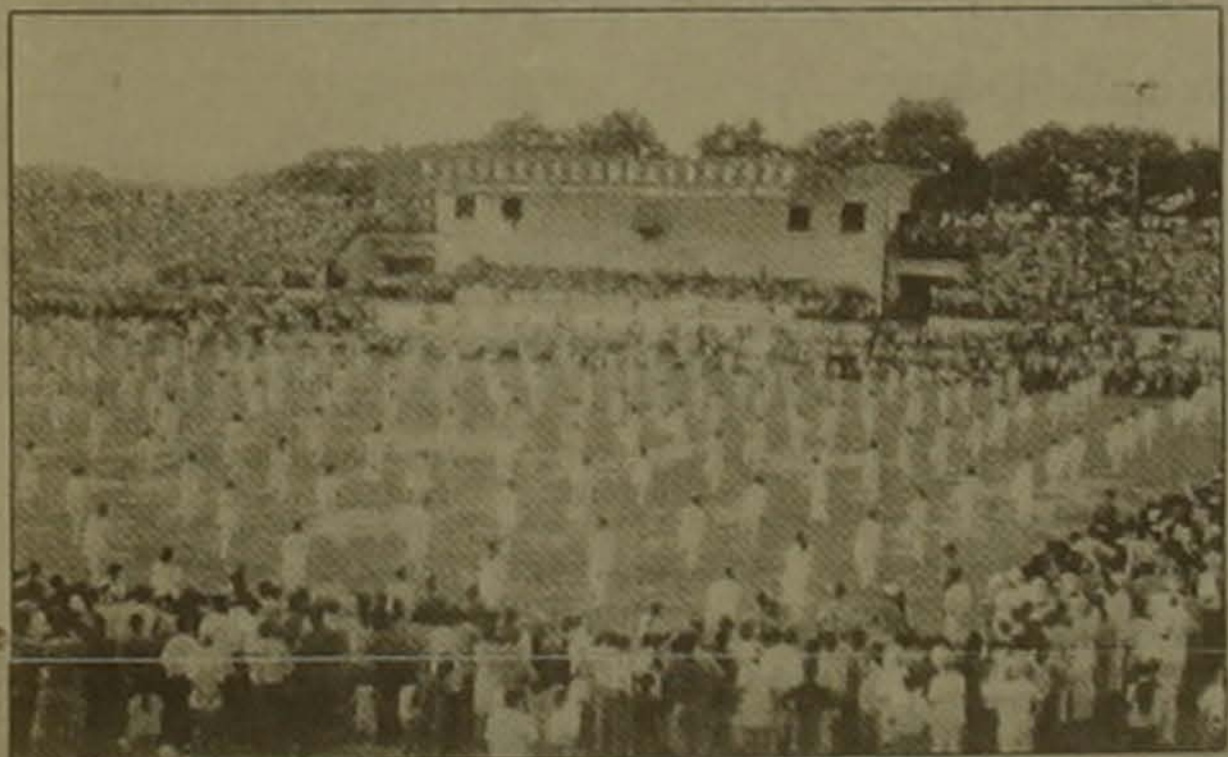

Շաու Լի ակադեմիայի մարզասրահը

կազմակերպել բացման փառաշուք հանդիսությունը, որին հրավիրվելու են ներկայացուցիչներ Հայաստանից եւ Արցախից:

Ցանկանում ենք պատմել Միջազգային հայ սեւ գոտիների միության վերջին նվաճումների մասին: Օգոստոսի 15-ին Չինաստանի մայրաքաղաք Պեկինում տեղի ունեցավ **դաո ջին յանգ շենգ գոնգի** միջազգային մրցաշար՝ կազմակերպված երկրի **վու շուի** միջազգային ֆեդերացիայի եւ Պեկինի ֆիզիկական կուլտուրայի համալսարանի համագործակցությամբ: Մրցաշարին մասնակցում էին արեւելյան մարտարվեստի 700 հանրահայտ վարպետներ ԱՄՆ-ից, Ֆրանսիայից, Անգլիայից, Ճապոնիայից, Պորտուգալիայից, Սինգապուրից եւ Չինաստանից: Լիբանանն ու Հայաստանը ներկայացնում էին Միջազգային հայ սեւ գոտիների միության ակադեմիայի մարզիկները՝ Մեծ վարպետ Կարո Քեբաբջյանի գլխավորությամբ:

ներին հանձնեց նաեւ մրցավարական կազմի անդամ, Մեծ վարպետ Կարո Քեբաբջյանը: Ապա Պեկինի ֆիզիկական կուլտուրայի համալսարանի նախագահ Ջին Ջի Չանկը հայ Մեծ վարպետին պարգեւատրեց հատուկ պատվոգրով աշխարհում **դաո ջին յանգ շենգ գոնգի** գաղափարների տարածման համար: Իսկ միջազգային հայ սեւ գոտիների միության ակադեմիան պաշտոնապես հրավեր ստացավ մասնակցելու **վու շուի** միջազգային մրցաշարին, որը տեղի է ունենալու Պեկինի համալսարանում:

Օգոստոսի 20-ին Մեծ վարպետ Կարո Քեբաբջյանը չինացի պատվիրակության հետ մեկնեց հանրահայտ **Շաու Լի** տաճարը: Արեւելյան մարտարվեստի «մեհյանում» հանդիպում տեղի ունեցավ կրոնապետներից մեկի հետ: Զրույցն ընթացավ ոչ միայն սփյուռքում, այլեւ Հայաստանում ու Արցախում եւս **վու շուի** հիանալի մարտարվեստի ու վեհ փիլիսոփայու-

Վերադառնալով Չինաստանից ՀՍԳՄ ակադեմիայի պատվիրակությունը շարունակում է հսկայական աշխատանք ծավալել հայրենասեր սերնդի դաստիարակման գործում: Այն դառնալու է հայապահպանման ու մարդկային վեհ գաղափարների ամրապնդման ամրոց, ամրակուռ կամուրջ հայրենիքի ու հայ ժողովրդի բարեկամ երկրների ու ժողովուրդների միջեւ:

ՀԱՄՈ ՄՈՍԿՈՖՅԱՆ

Միջազգային հայ սեւ գոտիների միության մամլո դիվանի բոլեթինից

Հոկեյի Եվրոտուրի երկրորդ փուլը

Ֆինլանդիայում անցացվեց Եվրոտուր, աշխարհամասի 1998-99 թթ. առաջնության երկրորդ փուլը՝ «Կարյալայի գավաթի» խաղարկությունը: Առավել հաջող հանդես եկան խաղադաշտի տերերը՝ Ֆինլանդիայի հավաքականի հոկեյիստները: Նրանք, հաղթելով մրցաշարում, միանձնյա գլխավորում են աղյուսակը ընդհանուր հաշվարկում:

«Կարյալայի գավաթ»

	Խ	Հ	Ո	Պ	Տ	Մ
1. Ֆինլանդիա	3	2	1	0	10-7	5
2. Ռուսաստան	3	1	1	1	8-6	3
3. Չեխիա	3	0	2	1	7-9	2
4. Շվեդիա	3	0	2	1	5-8	2

Եվրոտուր

	Խ	Հ	Ո	Պ	Տ	Մ
1. Ֆինլանդիա	6	4	1	1	15-12	9
2. Շվեդիա	6	2	3	1	12-9	7
3. Չեխիա	6	0	4	2	11-14	4
4. Ռուսաստան	6	1	2	3	11-14	4

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Ինչպիսի՞ն կլինի հավաքականի կազմը

Ռուսաստանի ֆուտբոլի հավաքականը նոյեմբերի 18-ին Ֆորտալեզե քաղաքում ընկերական հանդիպում կանցկացնի աշխարհի խաղակի չեմպիոն Բրազիլիայի հավաքականի հետ: Ժամանակին նախատեսվել էր, որ ռուսները կհանդիպեն նաեւ Չիլիի եւ Կոլումբիայի հավաքականների հետ, սակայն տարբեր պատճառներով այդ խաղերը չեն կայանա:

Այս անգամ շատ անսովոր է Ռուսաստանի ընտրանու կազմը: Գլխավոր մարզիչ Անատոլի Բիշովեցի ներկայացրած նախնական ցուցակում չկան ոչ մի լեգեոնական, ոչ մի սպարտակցի: Երկրի չեմպիոնների գլխավոր մարզիչ Օլեգ Ռոմանցեւը կտրականապես դեմ է, որ իր ֆուտբոլիստներից որեւէ մեկը Բրազիլիա մեկնի: Նախ՝ քանի որ իրենք պատրաստվում են Չեմպիոնների լիգայի խաղերին, ապա՝ հավաքականի արտասահմանյան մրցելույթը նախապես ծրագրված չի եղել:

«Սպարտակը» իր մարզադաշտը կունենա

Մոսկվայի «Սպարտակը» երեկ մեկնեց Սոչի, որտեղ կնախապատրաստվի ֆուտբոլի եվրոպական Չեմպիոնների լիգայի առաջիկա խաղերին:

Մեկնելուց առաջ «Սպարտակ» ակումբի նախագահ եւ գլխավոր մարզիչ Օլեգ Ռոմանցեւը հայտնեց թիմի սեփական մարզադաշտ կառուցելու մասին: Այդ գաղափարն առաջացել էր մի քանի տարի առաջ, սակայն երկար ժամանակ գործը տեղից չէր շարժվում: Մարզադաշտը կառուցվելու է բուսաբանական այգու մոտակայքում, ունենալու է 52 հազար նստատեղ, կլինի լրիվ ծածկված: Ռոմանցեւն այն 21-րդ դարի կառույց համարեց. հատուկ ներկայացված տասնյակից ավելի նախագծերից ընտրվել է լավագույնը: Առաջիկայում կանցկացվի մրցույթ, որից հետո կորոշվի գլխավոր կապալառուն: Իսկ շինարարությունը կսկսվի գարնանը եւ կավարտվի երկուսուկես տարի հետո: Ավելացնենք, որ մոտավոր հաշվարկներով «Սպարտակ» մարզադաշտը «կարժենա» 250 մլն դոլար:

Շարունակությունը՝ եկող տարի

Ռուսաստանի գավաթի խաղարկությունում որոշվեցին այն 8 թիմերը, որոնք պայքարը կշարունակեն պատվավոր մրցանակի համար: 1/8 փուլի հանդիպումներն այսպիսի արդյունքներ ունեցան. «Դինամո» (Մոսկվա)՝ «Ալանիա» (Վլադիկավկազ)՝ 1-0, «Ռոտոր» (Վոլգոգրադ)-«Ավտոդոր» (Վլադիկավկազ)՝ 3-3, 11 մետրանոց տուգանայիններով՝ 4-2, «Ռոստսելմաշ» (Դոնի Ռոստով)-«Ամկար» (Պերմ)՝ 1-0, «Ժեմչուժինա» (Սոչի)-«Զենիթ» (Սանկտ Պետերբուրգ)՝ 1-4, «Արսենալ» (Տուլա)-«Մետալուրգ» (Լիպեցկ)՝ 4-1, ԲԿՄԱ (Մոսկվա)-«Տոմ» (Տոմսկ)՝ 2-1, «Սպարտակ» (Օրեխովո-Զուեւո)-«Սատուռն» (Ռամենսկոյե)՝ 0-0, 11 մետրանոցներով՝ 2-4, «Շինիկ» (Յարոսլավլ)-«Նոստա» (Նովոտրոիցկ)՝ 2-1:

Քառորդ եզրափակիչ խաղերում, որոնք կանցկացվեն եկող տարվա գարնանը, կմրցեն «Դինամո»-«Սատուռն», «Զենիթ»-«Ռոստսելմաշ», «Ռոտոր»-«Արսենալ» եւ ԲԿՄԱ-«Շինիկ» զույգերը:

Ծեծկռտուքից հետո...

Սոչիում կայացած «Ժեմչուժինա»-«Զենիթ» հանդիպման ժամանակ զանգվածային ծեծկռտուք էր տեղի ունեցել խաղադաշտում: Երկու թիմերին իրարից բաժանելու համար միջամտել էր միլիցիան:

Ստուգիչ կարգապահական հանձնաժողովը պատժամիջոցներ է կիրառել թիմերի եւ առանձին ֆուտբոլիստների նկատմամբ: Անկարգությունների համար երկու թիմերն էլ տուգանվել են 10 հազարական ռուբլով, իսկ «Ժեմչուժինան», բացի դրանից, եւս 10 հազարով՝ մրցավարական խմբի անվտանգությունը չապահովելու համար: Հատկապես «աչքի ընկած» Ալեքսանդր Բաքին («Զենիթ»), Գերման Կուտարբան, Կոնստանտին Կովալենկոն եւ Կալայջանը («Ժեմչուժինա») որակազրկվել են 5-ական խաղով:

ԹԵՆԻՍ

Սամփրասը դուրս մնաց պայքարից

Ստոկհոլմի մրցաշարի իր առաջին իսկ խաղում պայքարից դուրս մնաց աշխարհի թիվ մեկ թենիսիստ Փիթ Սամփրասը (ԱՄՆ): Նրան համառ պայքարում, 7-6, 4-6, 6-4 հաշվով, պարտության մատնեց ավստրալացի Ջեյսոն Ստոլթենբերգը:

Ի տարբերություն Սամփրասի, մյուս ուժեղագույնները շարունակում են պայքարը: Մասնավորապես, անգլիացի թենիսիստներ Թիմ Հենմանը եւ Գրեգ Ռուսեդսկին, որոնք հաղթեցին համապատասխանաբար Ուեյն Ֆերեյրային (ՀԱՀ)՝ 7-6, 6-3, Թոմի Հաասին (Գերմանիա)՝ 6-1, 6-4:

«Կրեմլի գավաթի» խաղարկությունում մարզասերներին հուզումներ պարգեւեց Եվգենի Կաֆելնիկովը: Ռուսական թենիսի առաջատարը, հանդիպելով պատանի ֆրանսիացի Սեբաստիան Գրոսյանի հետ, առաջին խաղափուլը զիջեց 2-6 հաշվով, սակայն այնուհետեւ կարողացավ հաղթել մյուս երկուսում (6-3, 6-2) եւ հաջորդ շրջան մտնել:

Նշենք մոսկովյան մրցաշարի եւս մի քանի արդյունք. Սեբաստիան Լարո (Կանադա)-Ալեքս Կարետխա (Իսպանիա)՝ 6-3, 6-3, Գիյոմ Ռաու (Ֆրանսիա)-Պոլ Հաարխույս (Հոլանդիա)՝ 6-2, 7-5, Մարկ Ռոսսե (Շվեյցարիա)-Անդրե Պավել (Ռումինիա)՝ 6-4, 6-2, Լարս Բյուրգսմյուլլեր (Գերմանիա)-Սյենգ Շալկեն (Հոլանդիա)՝ 6-3, 5-7, 7-5, Յան Կրոսլյակ (Սլովակիա)-Բայրոն Բլեք (Զիմբաբվե)՝ 6-4, 6-4, Գորան Իվանիշեւիչ (Խորվաթիա)-Ժերոմ Գոլմար (Ֆրանսիա)՝ 6-3, 3-2, հրաժ.:

ԱՄՆ-ի Ֆիլադելֆիա քաղաքում անցկացվող կանանց մրցաշարում խաղադաշտ մտան բոլոր ուժեղագույն թենիսիստուհիները:

Աշխարհի թիվ մեկ թենիսիստուհի Լինդսեյ Դեւենպորտի օրինակին հետեւելով՝ հաղթողի կոչման մյուս հիմնական հավակնորդուհին՝ Մարտինա Հինգիսը, հաջորդ շրջան մտավ: Շվեյցարուհին պարտության մատնեց Բարբարա Ռիտներին (ԱՄՆ)՝ 6-4, 6-1: Նատալյա Զվերեւան (Բելառուս) հաղթեց Յանա Նովոտնային (Չեխիա)՝ 6-4, 6-4, Ամանդա Կյոթցերը (ՀԱՀ)՝ Արանտա Սանչես-Վիկարիոյին (Իսպանիա)՝ 6-4, 6-1, Նատալի Տոզյան (Ֆրանսիա)՝ Անկե Հուբերին (Գերմանիա)՝ 6-3, 6-2:

ԲԱԺԻՆԸ ՎԱՐՈՒՄ Է ՌԱԶՄԻԿ ԱՎԱԳՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

ՍԵՅՍՄԻԿ ՃԱՐՏԱՐԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՄԵՐԻԿՅԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

2000 թ. մայիսին Հայաստանի ամերիկյան համալսարանը (ՀԱՀ) նախատեսում է վերականգնել սեյսմիկ ճարտարագիտության մագիստրոսի կոչում շնորհող ծրագիրը: Ցանկացողները նախ եւ առաջ պետք է դիմեն ՀԱՀ-ի անգլերենի արագացված ուսուցման ծրագիր՝ մինչեւ 1999 թ. մայիսի 7-ը: 1999 թ. մայիսի 10-ին դիմորդները ՀԱՀ-ում կհանձնեն անգլերեն լեզվի քննություն (Institutional TOEFL): Սեյսմիկ ճարտարագիտության ծրագիրը կվերականգնվի բավարար քանակով որակյալ դիմորդներ ունենալու դեպքում: Հակառակ դեպքում՝ դիմորդները կունենան երկրորդ մասնագիտության ընտրության հնարավորություն:

Սեյսմիկ ճարտարագիտության ծրագրի մասին տեղեկությունների համար զանգահարել Արտակ Համբարյանին՝ 271075 եւ 273358 հեռախոսահամարներով:

Ընդունելության հարցերով զանգահարել ՀԱՀ-ի ընդունելության գրասենյակ՝ հեռ. 271629:

Օրաթերթը զեղչ գներով կարող եք բաժանորդագրվել «Հայմամուլ» գործակալությունում կամ Հայփոստի բաժանմունքներում:

ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹԸ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՎԵՔ

ԶԵՂՉ ԳՆԵՐՈՎ

Վեցամսյա բաժանորդագրություն՝ ~~12600~~ 9000 դր.

Եռամսյա բաժանորդագրություն՝ ~~6300~~ 5000 դր.

Ամսական բաժանորդագրություն՝ ~~2100~~ 2000 դր.

Robin Generators RGX3500

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

բենզինով աշխատող միաֆազ էլեկտրագեներատոր

☎ 529353

հաճախակ.	մաքս. հզ.	նոմ. հզ.	աշխ. ժամ.	տարող.
50 Հց	3.0 կՎտ	2.5 կՎտ	7.1 ժ	13 լ
60 Հց	3.5 կՎտ	3.0 կՎտ	6.1 ժ	

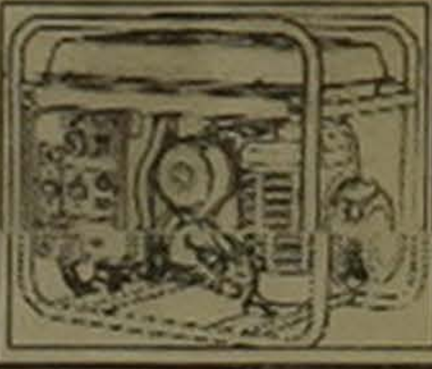

ՀԵՌՈՒՍՏԱԾՐԱԳՐԵՐ

13 Նոյեմբեր

17.00 Հայլուր
17.20 3-րդ ալիք
18.00 Հեռուստասերիալ «Դալլաս»
19.00 Մայրամաղամ
20.00 Հայլուր
20.30 1 լուր
20.45 Հեռուստակապակ
20.50 Երգում է Աննա Լարայը
21.00 3-րդ ալիք
22.05 Գ/Ֆ «Հուսահատորեն փնտրում եմ Սյուզանին»
24.00 Հայլուր
00.20 «Միլեն Ֆարմեր». երաժշտական տեսահոլովակներ
22.00 Մամուլի սուրհանդակ
22.15 Նորից «ԱՄ»-ի եթերում. Ավեստա տնտեսավերլուծական ծրագիրը
22.35 Երեք խնձոր
23.00 Լրագրողներին ոլինգ-պոնգն էր պակաս
23.30 Սուրհանդակ
00.00 Արթուր Էլբակյանի հեղինակային «Ուրախ գիշեր. Նոր ցեքեր բողոքում են» ծրագիրը. Հանդիպում. Արմեն Սմբատյան: Սիրված ֆիլմաշար «Հյուսիսը եւ Հարավը» (I մաս) (վերջում Սուրհանդակ):

ՆՈՐՔ

19.00 Լուրեր
19.10 Մուլտֆիլմ
19.25 ԱՐՏ-13. Հիթ շքերթ
19.45 Միասին («Միր»)
20.30 Կարճամետրաժ ֆիլմ
21.00 Լուրեր
21.25 Աստղերը հուշում են
21.30 Ներշնչանք (գեղանկարիչ Արկո)
21.55 Միրեցեք զմիմյանս
22.00 ԱՐՏ-13. Ծանոթ-անծանոթը
22.30 «02» լրատու
23.00 Լուրեր
23.15 Գեղֆիլմ «Անժելիկան եւ թագավորը»

19.05 Մամուլի սուրհանդակ
19.15 Մուլտծրագիր
19.30 Սուրհանդակ
19.45 Գ/Ֆ «Գեղեցկության գոհը»
21.30 Սուրհանդակ

7.00 Բարի լույս
10.00, 16.00, 19.00, 01.10 Նորություններ
10.15 Սերիալ «Դաժան հրեշտակը»
11.30-16.00 Բիզնես TV
16.15 Ֆիլմ-հեքիաթ «Հին, հին հեքիաթ»
18.00 «Դաժան հրեշտակը»
19.15 Ջենթլմեն-շոու
19.45 Նվագիր, հարմոն սիրելի
20.15 Առողջություն
20.45 Բարի գիշեր, երեխաներ
22.00 Ժամանակ
22.50 Գ/Ֆ «Տայգայի տերը»
00.25 Է. Ռադզինսկի. «Ստալինի կանխագուշակումը» (մաս 3-րդ)
01.30 Գ/Ֆ «Վկայի անհետացումը»

РТР

8.00, 9.30, 10.30, 10.50 Բարի լույս, Ռուսաստան
9.15 «Հազար ու մեկ օր»
10.15 Հերթապահ բաժանմունք
10.35 Հեռուստախաղ «Հաղորդումների ծրագիր»
10.55 Աղրանքներ փոստով
11.00 «Սանտա Բարբարա»
11.45 Երաժշտություն, երաժշտություն...
12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 01.00 Լուրեր
12.30 Սերիալ «Կոմսուհի դը Մոնսորո»
13.20 Հին բնակարան. 1974 թիվ (3-րդ մաս)
14.20 «Խանութ բազմոցի վրա»
15.30 Սերիալ «Դինաստիա-2. Քոլբի ընտանիքը»
16.15 Առողջության աշխարհ
16.20 Հեռուստասերիալ «Հարուստները ու նշանավորները»
17.10 Մուլտֆիլմ «Հերակլեսը Ադմետի մոտ»
17.30 Ծանր ատլետիկա. աշխարհի առաջնություն
18.30 Աստարակ
19.10 Գ/Ֆ «Երկար երջանիկ կյանք»
20.30 Հերթապահ բաժանմունք
20.40 Վավերագրական էկրան «Մի իրադարձության պատմություն»
21.35 Մանրամասներ
21.45 «Քաղաքիկ»
22.15 Զգուշացեք, մոդեռն է
22.45 Երաժշտական ռինգ-նոր սերունդ. «Լյուբե» խումբը ընդդեմ «Իվանուշկի-ինտերնեյշնլ» խմբի
00.20 «Թատրոն+TV». Տատյանա Դորոնինա
01.30 Հերթապահ բաժանմունք
01.45 Ծանր ատլետիկա. աշխարհի առաջնություն

SIBLEY International

USAID

AED Academy for Educational Development

ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալությունը (USAID), Կրթական զարգացման ակադեմիան (AED) եւ Sibley International-ը

հիշեցնում են

տնտեսական թեմաներով գրող լրագրողներին, որ «Անցման շրջանի տնտեսությունների հիմնախնդիրները» զեկուցումների շարքի հերթական հանդիպումը կկայանա նոյեմբերի 16-ին, ժամը 11:30-ին, Թեքեյան մշակութային կենտրոնում *(Խանջյան 50)*:

Հանդիպումը կվարի ՄԶԳ Հաշվապահական հաշվառման բարեփոխումների ծրագրի առաքելության ղեկավար Վեյն Վեսը:

Թեման՝ «Հաշվապահական հաշվառումը որպես շուկայական տնտեսության ատամնանիվ»:

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (589167, 581351) * տեղեկագրերով * մագնիսական սկավառակներով * INTERNET ցանցով (http://www.arminco.com/spyur)

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 945 Տպաքանակը՝ 4000 Ստորագրված է տպագրության 12. 11. 1998 Գինը՝ 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@